

İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri 2010

İstanbul'da Kültür Ekonomisini Döndüren Çarklardan biri: **MİMARLIK**

Temel Yapısal Özellikler, Fırsat ve Tehditler, Politika Önerileri

Sektörel Araştırma Raporu

Dr. Ebru SEÇKİN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Aralık 2010

İSTANBUL
İL KÜLTÜR ve
TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ

Yasal Uyarı

Bütün hakları saklıdır. © 2010

Bu eserin bir kısmı ya da tamamı T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı ile Türkiye Bilimler Akademisi'nin izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz ve kopya edilemez. Raporda ileri sürölen görüşlerin sorumluluğu yazara aittir. Yayın ve yazar adı kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Sunuş

Bu belge, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı desteği ile İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Türkiye Bilimler Akademisi tarafından yürütülen *İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Envanteri 2010 Projesi* kapsamında derlenen seriden biridir. Projenin iki ayağından biri olan Kültür Ekonomisi Envanteri, 21. yüzyıl İstanbul'unun büyüme akslarından biri olan kültür alanının geliştirilmesi için gerekli adımlara işaret etmek üzere tariflenmiş kapsamlı bir veri araştırma, haritalama ve değerlendirme çalışmasıdır. Bünyesinde bir çok uzman ve akademisyeni bir araya getiren söz konusu envanter çalışması ile ilk defa hem kamu sektörü, hem özel sektörü kapsayarak İstanbul'un kültür-sanat varlıklarının, mirasının ve ekonomisinin bir fotoğrafı çekilmiş olmakta ve toplanan verilerden yola çıkarak 21.yüzyıl başında İstanbul'un bir kültür başkenti olarak ilerlemesi için atılması gereken adımlara ve politikalara önerilerde bulunmaktadır.

Mimarlık, kentin ekonomisi için önemli bir zincirin parçası hatta başlangıç noktasıdır. Mimarlık, tasarımla yaratılan artı değer ve inşaat gibi ekonomik olmayan sektörlerle kurulan karşılıklı ilişkisi ile İstanbul'da kültür ekonomisini döndüren en eski çarklardan birisidir. Diğer bir ifade ile yaratıcı kısmı ağır olan bu faaliyet, üretimle desteklenmekte ve yerel ekonomiyi canlandırmaktadır. Özellikle 1980'lerden sonra yapı çevre üzerinden değer elde etmenin farkına varan büyük ölçekli yapı şirketleri, mimarlığı bir araç olarak daha fazla kullanmaya başlamıştır. Bu gelişimle beraber, mimarların kentsel mekanın şekillenmesindeki rolü artmış ve yapı sektörü her geçen gün büyümüştür. İstanbul'un Türkiye'de mimarlığın en önemli merkezi olması bu rapor kapsamında elde edilen niceliksel ve niteliksel verilere dayanılarak ortaya konulmaktadır. Geçmişten gelen bir mimari mirası bünyesinde barındırmanın avantajlarına sahip olan İstanbul, bu avantajını günümüzde halen modern mimari anlamında da sürdürmektedir. Bu rapor sonucunda, mimarlık faaliyetinin kentteki etkilerini ele almak ve sektörün gelişmesi için önerilerde bulunmak hedeflenmektedir.

ASU AKSOY – ZEYNEP ENLİL

Teşekkür

Bu çalışmanın araştırma sürecindeki en büyük zorluklarının başında istatistiki açıdan verilerin yeterli düzeyde olmaması gelmektedir. Bu doğrultuda mülakatlara temellenen bir çerçevede niteliksel bir inceleme yöntemi benimsenmiştir. Araştırma süreci boyunca verdikleri desteklerden, paylaştıkları bilgilerden dolayı TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi temsilcilerinden Mimar Mücella Yapıcı ve Mimar Fikret Oğuz'a, Arkitera Mimarlık Merkezi yöneticilerinden Mimar Ömer Kanıpak, Yapı Endüstri Merkezi yöneticilerinden Mimar Barış Onay'a, bunun yanı sıra görüşmeyi kabul eden sektörün önde gelen mimarları arasında yer alan Aytaç Manço, Ersen Gürsel, Şevki Pekin, Emre Arolat, Ertun Hızıroğlu, Esra Hasol, Can Çinici, Feyhan İnkaya, Filiz Usluer'e teşekkür etmek istiyorum.

Ayrıca, çalışmanın başından sonuna kadar olan süreçte verdikleri katkı ve yönlendirmelerinden dolayı proje koordinatörleri Doç. Dr. Zeynep Enlil ve Doç. Dr. Asu Aksoy'a, son okumayı özveri göstererek, yoğun çalışma temposu içinde olmasına rağmen yapan Doç. Dr. İclal Dinçer'e teşekkürlerimi sunarım.

EBRU SEÇKİN

Summary

ARCHITECTURE SECTOR IN ISTANBUL

Architecture is defined in various ways, such as ‘the art of building’, ‘life that turns into form’, and ‘a cultural, predominantly fine arts activity that includes the design and production of buildings and cities’. As understood from these definitions, an architect is an artist who designs structures. Architecture is part of the process that covers not only design but also production and use. Any architectural design could only be transformed into an architectural product by means of financial resources. This requires the establishment of a strong link between the construction sector, which is not a part of creative industries.

The changes that started to take place in the 1980s in economics and politics affected also the building industry and architectural. The first is the emergence of city marketing strategies through the built environment, city branding with architectural products, the transformation and regeneration of the built environment, and design of new spaces. The second is the change of actors of the construction sector. While prior to the 1980s the public sector had a dominant role in building production, the following period faced the increasing importance of the role of the large capital construction companies and real estate partnerships. The third one is marked by the significant increase in large-scale public investments in the periphery, expansion of cultural heritage protection in urban areas, and the emphasis placed on renovation and regeneration projects, restoration and urban design in the historical urban fabric. Especially during this period, similar building production is observed in different locations. As the construction companies started to assume the role of the architect, the user and the architect became distant.

With a noteworthy architectural heritage, Turkey in recent years has managed to make a name for itself in the international arena with its architects. These architects do so by both winning international awards and preparing projects in foreign countries. On the one hand, there are the architects that become prominent with creativity, on the other, there is the urban environment composed of identical buildings, produced with the logic of mass production. In this context, the change in architecture will be recounted and architecture will be analyzed quantitatively and qualitatively. By putting forth the opportunities and threats in the industry, suggestions will be made that could guide public policies.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	II
Teşekkür	III
Summary	IV
İçindekiler	V
Kısaltmalar	VI
Şekil, Tablo ve Kutular Listesi	VII
1. GİRİŞ	1
2. TÜRKİYE’DE MİMARLIĞIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	2
1.1. 1980 Öncesi Dönemde Mimarlık.....	2
1.2. 1980 Sonrasında Yapı Üretim Sürecindeki Aktörlerdeki Değişim Bağlamında Mimarlık.....	3
3. MİMARLIK FAALİYETİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	8
3.1. Mimarlık Faaliyetinin Büyüklüğü	8
3.2. Mimarlık ve İlgili Diğer Faaliyetler Arasındaki İlişki Ağı	11
3.3. Mimarlık Bürolarının Yapısal Özellikleri	13
3.4. Mimarlık Faaliyetinde İlgili Aktörler ve Roller.....	15
3.5. Mimarlık Faaliyetindeki Bilgi Paylaşım Ortamı.....	19
3.6. Mimarlık Faaliyetinin Yerleşim Eğilimleri ve Mekansal Yoğunlaşmaları.....	20
4. YASAL DÜZENLEMELER AÇISINDAN MİMARLIK	22
5. MİMARİ EĞİTİM ALTYAPISI AÇISINDAN İSTANBUL	27
6. MİMARLIK FAALİYETİNİN ÖNÜNDEKİ FIRSAT VE TEHDİTLER	29
6.1. Yaratıcı Kapasitesinde Etkili Olan Faktörler	29
6.2. İş Bağlantılarının Kurulmasında Etkili Olan Faktörler.....	31
6.3. Bilgi Paylaşım Ortamının Oluşturulmasında Etkili Olan Faktörler.....	32
7. ÖNERİLER	32
KAYNAKÇA.....	35

Kısaltmalar

GYO	Gayrimenkul Yatırım Ortakları
İTO	İstanbul Ticaret Odası
SMD	İstanbul Serbest Mimarlar Derneği
TOKİ	Türkiye Toplu Konut İdaresi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YEM	Yapı Endüstri Merkezi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu

Şekil, Tablo ve Kutular Listesi

Şekil 1 : İstanbul’da 2000 Yılından Sonra Üretilmiş Konut Projelerinin Mekansal Dağılımı ...	4
Şekil 2 : Mimarlıkta dönemlere göre öne çıkan özellikler.....	7
Şekil 3 : Mimarlar Odası İstanbul Şubesine Kayıtlı Tescil Sayılarının (Firma) Yıllara Göre Değişimi.....	7
Şekil 4 : Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı mimarlık ve mühendislik faaliyetlerindeki firma sayısı (Türkiye ve İstanbul)	9
Şekil 5 : Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı mimarlık ve mühendislik faaliyetlerindeki firmalarda çalışan sayısı (Türkiye ve İstanbul)	10
Şekil 6 : Mimarlar, mühendisler ve benzeri teknik elemanların işteki konumuna göre yıllara göre değişimi.....	11
Şekil 7 : Değer zinciri içinde mimarlığın diğer sektörlerle ilişkisi.....	12
Şekil 8 : Mimarlıktaki değer zinciri.....	13
Şekil 9 : Mimarlık içindeki farklı katmanlar.....	14
Şekil 10 : Yıllara Göre Açılan Yarışma Sayıları.....	15
Şekil 11 : İstanbul’daki Mimarlık Faaliyetinde Bulunan Firmaların İlçelere Göre Dağılımı.....	21
Şekil 12 : İstanbul’daki Mimarlık Faaliyetinde Bulunan Firmaların Mahallelere Göre Dağılımı.....	21
Şekil 13 : İstanbul’daki Mimarlık Faaliyetinde Bulunan Firmaların İlçelere Göre Dağılımı.....	22
Tablo 1 : İstanbul’daki kentsel yenileme, restorasyon ve kentsel tasarım çalışmaları.....	6
Tablo 2 : Yıllara Göre İnşaat ve Mimarlık, Mühendislik ve İlgili Teknik Danışmanlık Faaliyetlerdeki Yerel Birim ve Çalışan Sayısı, Türkiye ve İstanbul.....	9
Tablo 3 : Nüfusun Son Hafta Tuttuğu İşe Göre Dağılım, İstanbul.....	11
Tablo 4 : Mimarlıkla ilgili düzenlenen etkinliklerin türleri ve isimleri.....	19
Tablo 5 : TMMOB Mimarlar Odasının Şubelerine göre üye ve tescilli üyelerin dağılımı.....	20
Tablo 6 : Üniversitelere Göre Mimarlık Fakültelerindeki Bölümlerin Öğrenci Kontenjan Sayısı ve Kuruluş Yılı.....	28
Tablo 7 : Mimarlık Eğitimi Veren Kursların Öğrenci Kontenjan Sayısı ve Kuruluş Yılı.....	29
Kutu 1 : TOKİ Uygulamalarına Eleştirel Bakış.....	5
Kutu 2 : Büyük Ölçekli Mimarlık Bürosu Örneği.....	14
Kutu 3 : İhale Sistemindeki Eksiklik.....	33

1. GİRİŞ

Mimarlık, “insanların yaşamını kolaylaştırabilmeleri ve barınma, eğlenme, dinlenme, çalışma gibi eylemlerini sürdürebilmeleri için mekanları ‘düzenleme sanatı’; ‘yapı sanatı’ olarak tanımlanmaktadır. Henri Watton, mimarlığın, kullanışlılık, sağlamlık, güzellik olmak üzere üç koşula yanıt vermesi gerektiğini belirtmekte, Frank. L. Wright, ‘mimarlığı biçim haline gelmiş yaşam’ olarak ifade etmektedir. Mimarlık aynı zamanda, toplum yapısına, toplumun gereksinmelerine, teknolojik gelişmelere çok yakından bağlı bir ekonomik faaliyettir. Doğan Hasol’un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde mimar, yapıların tasarımını yapıp uygulanmasını yöneten sanatçı ve teknik konulara hakim bir kişidir. Yapıların giderek karmaşık bir biçimde üretimi, mimarı yapı tasarımının yanı sıra, strüktür, ısıtma, havalandırma, aydınlatma, sıhhi tesisat gibi teknik konularda genel bilgi sahibi olmasına ve bütün bu alanların uzmanları ile işbirliğine itmiştir¹. 17/6/1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun metninin amaç bölümünde mimarlık “...Toplumsal yaşamın ve kültürün maddi ve moral gereksinmelerine göre yapı, toplu yapı ve kent biçimlendirmesi, tasarımı, üretimi, kullanımı ve yeniden kullanımı kolektif süreçleri ve sonuçlarını kapsayan güzel sanatlar ağırlıklı bir kültür faaliyeti²” olarak tanımlanmaktadır.

Mimarlık kendine özgü kimlikler yaratarak mekana anlam katmada oldukça önemli bir noktadadır. Hem hayat tarzının simgesi olan mimari ürünlerin üretilmesi ile kentsel imaj yaratmada hem de yaşam kalitesini artırmada mimarlık faaliyetinin gelişmişliği önemlidir. Mimarlık temelde yararlılık, işlevsellik, dayanıklılık, kaynakların verimli bir şekilde kullanılması ilkelerine temellenen bir çizgide yapı üretimini meydana getirmektedir. 1980’lerden sonra serbest piyasa ekonomisinin yönlendirdiği bir dünya düzleminde kentler, rekabet etme avantajlarını mekansal stratejilere dayandırmıştır. Özel sektör aracılığı ile kent çeperinde üretilen yüksek standartlarda, lüks konut projeleri, kentsel yerleşik alanda ise yenileme projelerinin varlığı kentsel toprak üzerinden kazanılan artı değere verilen önemin bir göstergesidir³. Bu gelişimle beraber, mimarların kentsel mekanın şekillenmesindeki rolü artmış ve yapı sektörü her geçen gün büyümüştür. Türkiye’de yapı sektöründe özellikle 1980’lerden sonraki hızlı büyüme ve tasarımın yarattığı artı değer farkına varılması, mimar tarafından tasarlanan yapı sayısını artırmıştır. Yapı üretim sürecinde mimar ile yapı şirketleri arasındaki ilişki de böylelikle daha da güçlenmiştir. Bu açıdan mimarları tek başına diğer bir ifade ile yapı üretim sürecindeki aktörlerden bağımsız şekilde incelemek gerekir. Yapı üretim sürecindeki aktörler ve aralarındaki ilişki ağı dikkat çekici bir şekilde 1980’lerden sonra değişmiş ve bu değişim yapı çevreye doğrudan yansımıştır. Büyük ölçekli ve seri üretim mantığındaki yapı üretimi belirgin bir şekilde kendini göstermeye başlamıştır. Bu dönemde Türk mimarlar, yurt dışı piyasalara girmeye başlamış, uluslararası yarışmalarda ödüller kazanmışlardır. Bu durum, Türkiye’deki mimarlığın, uluslararası düzlemde rekabet etme potansiyeli olduğunu göstermektedir.

¹ Hasol, D. (1990) *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yapı – Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul

² Şentek, A., Ceylan, B., Kayın, E., Madran, E., Cengizhan, M., Mutlu, N., Esin, N., Oğuz, F., Mazlum, S., Tağmat, T. (2009) *Türkiye’de Mimarlık 2009*, TMMOB Mimarlar Odası, Editör: Bülend Tuna, Mimarlar Odası Yayınları, Yalçın Matbaacılık, Ankara, 2009.

³ Dinçer, İ. (2010) “Türkiye’de 1980 Sonrası Yapısal Dönüşümün Mekânsal İzlerine Bir Örnek: Yenileme Alanları”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 352, Mimarlar Odası Yayını, Mart-Nisan 2010

Bu doğrultuda çalışma kapsamında mimarlık, yaratıcı olmayan ekonomik faaliyetlerle birlikte ele alınmıştır. İstanbul'da mimarlık faaliyeti, hem niteliksel hem de niceliksel verilere dayalı olarak incelenmiş, mimarlık faaliyetinin yaratıcı kapasitesinde, iş bağlantılarının kurulmasında, bilgi paylaşım ortamının oluşturulmasında etkili olan faktörler belirlenerek kamu politikalarına yön verecek ipuçları üretilmiştir. Araştırma sürecinde, İstanbul'daki 13 mimarla derinlemesine görüşmeler yapılmış, mimarlıkla ilgili çeşitli ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır. İstanbul için mimarlık alanında faaliyet gösteren firmalara ve çalışan sayısına ilişkin inceleme yapmada karşılaşılan en önemli problem, sayısal olarak karşılaştırma yapmak açısından ikincil verilerin birbirinden çok farklı olması ve mimarlık faaliyetinin istatistiklerde mühendislik faaliyetlerinde ayrılmamasıdır. Firma ve çalışan sayısına ilişkin TÜİK verilerinde mimarlığın, mühendislikle ilgili teknik danışmanlık faaliyetler ile birlikte sınıflandırılması verilerin değerlendirilmesini zorlaştırmıştır. Bunun yanı sıra il, ilçe ve mahalle bazında mimarlık faaliyetindeki firmaların sayısı ve çalışan sayısı TÜİK istatistiklerinde bulunmamaktadır. Sonuçta, çalışmanın değerlendirmeleri meslek birliklerinden ve İstanbul Ticaret Odasından elde edilen verilere dayandırılmıştır.

2. TÜRKİYE'DE MİMARLIĞIN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Küreselleşme ve serbest piyasa ekonomisinin Dünya ve Türkiye düzleminde izlerinin görülmeye başladığı 1980 yılı, her alanda olduğu gibi mimarlık faaliyetinin işleyişi ve yansımaları açısından da bir kırılma noktasıdır. Bu yansıma, yapı çevrenin şekillenmesinde özel sektörün öne çıkması, kentsel toprağa yapılan yatırımlarda artış, küresel düzlemdeki yeni mimari akımların Türkiye'deki mimarları etkilemesi olarak kendini göstermiştir.

2.1.1980 Öncesi Dönemde Mimarlık

1980 öncesi, Türkiye için kentsel mekanın şekillenmesinde kamunun öncü olduğu, bir takım yapılaşma programları çerçevesinde inşaat faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ve mimarların daha çok kamuda ücretli olarak çalıştığı bir dönemdir. Örneğin, 1940'lı yılların sonunda %80'i kamu kuruluşlarında olmak üzere Türkiye'de sadece 300 mimar bulunmaktadır⁴. Bunun yanı sıra 1980 öncesi dönemde, mimarlık ortamını şekillendiren bir dizi akımdan da söz etmek mümkündür: 1923-1927 yılları arasında ekili olan I. Ulusal Mimarlık Akımı, ülkenin var olan değerlerini kullanarak, Osmanlı geleneklerinin ötesinde modern bir çizgi yaratarak, Batı karşısında bir kimlik inşa etme çabası olarak görülmüştür⁵. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde batılaşma çabasıyla modern mimariye olan yoğun ilgi Avrupa mimarlığının yakından takip edilmesinde etkili olmuştur. Yabancı mimarlar ülkedeki yapı üretim çalışmalarında aktif rol almışlardır⁶. Önemli kamu binalarının İtalya ve Almanya gibi Avrupa'daki ülkelerde bulunan yabancı mimarlara yaptırılmasına duyulan tepki, ulusalcı arayışların yükselmesinde etkili olmuştur. Yerli malzemeye dönme savıyla 1940-1950 yılları arasındaki dönemde II. Ulusal Mimarlık Akımı etkili olmuştur. Bu akım yerel ve ulusal

⁴ Şentek, A., vd. (2009); Sayar, Y. (2004), "Türkiye'de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme", *Mimarlık Dergisi*, Dosya: Her Daim Gündemde: Yarışmalar, Mimarlar Odası Yayını, Sayı:320, Kasım-Aralık 2004; Sözen, M.(1984) *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1923-1983)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara; Batur, A. (1998) 1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, s: 209-234.

⁵ Şentek, A., vd. (2009); Sayar, Y. (2004)

⁶ Tekeli, İ. (2007) Türkiye'de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı, *Modern Türk Mimarlığı 1900-1980*, Editörler: Renata Holod, Ahmet Evin, Suha Özkan, TMMOB Mimarlar Odası, s: 13-37, Ankara.

mimarlık öğelerinin bulunup kullanılmasına dayanan yöresel bir üslubun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu akımın eleştirisi ise, ulusal mimarının geleneksel yapılardan göze hoş gelen öğelerin seçilerek, yeni binalara eklemek olmadığı, günümüzdeki Türk Mimarlığının çağdaş ihtiyaçlara cevap vermesi gerektiği yönünde olmuştur⁷.

Bu dönemdeki önemli gelişmeler arasında 1927 yılında Ankara’da Türk Mimarlar Cemiyeti ve İstanbul’da Güzel Sanatlar Birliği’nin kurulmasını, 1035 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Kanunu’nun çıkartılmasını saymak mümkündür. Bu kanun ile mimarlık alanındaki uygulamalar, Haziran 1928’den itibaren diploma sahiplerine tahsis edilmiştir. Ayrıca mimarlık eğitimi alanında da önemli adımlar atılmaya başlamıştır. Bu döneme kadar sadece Güzel Sanatlar Akademisi’nde Mimarlık Bölümü bulunmaktadır. 1944’de üniversite olan İstanbul Teknik Üniversitesi’nde Mimarlık Fakültesi ve 1942 yılında açılan İstanbul Teknik Okulu’nda Mimarlık Bölümü kurularak mimarlık eğitimi veren kurum sayısı artmıştır. Bu dönemde mimari yayın bakımından da önemli gelişmeler olmuştur. İlk mimari yayın olan Mimar dergisi 1931 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Mimar dergisinin adı 1935 yılında Arkitekt olarak değiştirilerek yayımlanmaya devam etmiştir. 1940’lı yıllarda ise Yapı, Mimarlık, Eser gibi yeni dergiler yayımlanmaya başlamıştır⁸.

1950 sonrası sanayileşme ve kırdan kente olan yoğun göçler, kentlerin nüfusunu hızla artırmış, kentlerde bir yandan yasa dışı gecekonduların sayısı artarken, diğer yandan yap-satçı müteahhit eliyle oluşan çok katlı binalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu süreçte piyasadaki genel beğeniler ortama hakim olmuştur. Bu süreçte tasarımcı ve kullanıcının herhangi bir bağlantısı oluşmamış; karşılaşma sadece tasarımcı ve müteahhit arasında olmuştur⁹.

2.2. 1980 Sonrasında Yapı Üretim Sürecindeki Aktörlerdeki Değişim Bağlamında Mimarlık

1980’lere gelindiğinde ise, liberal ekonomi politikaları anlayışı mimarlık faaliyeti üzerinde etkilerini göstermeye başlamıştır. Ülkenin genelinde yaşanan toplumsal değişimler yapı sektörü ve imar sistemini etkilemiştir. Bu dönemde Toplu Konut Yasası çıkarılmış ve Toplu Konut İdaresi, Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı olan Türkiye Emlak Bankası A.Ş.¹⁰ kurulmuş, konut kredileri ve mortgage gibi sistemler ile bankalar konut ediniminde finansal kaynak sağlamaya başlamıştır. İmar ve İskan Bakanlığı’nın kent planları yapma ve onaylama yetkisi kaldırılmış, bu yetki belediyelere verilmiştir. Bu tür gelişmeler, toplu konut üretiminde ve

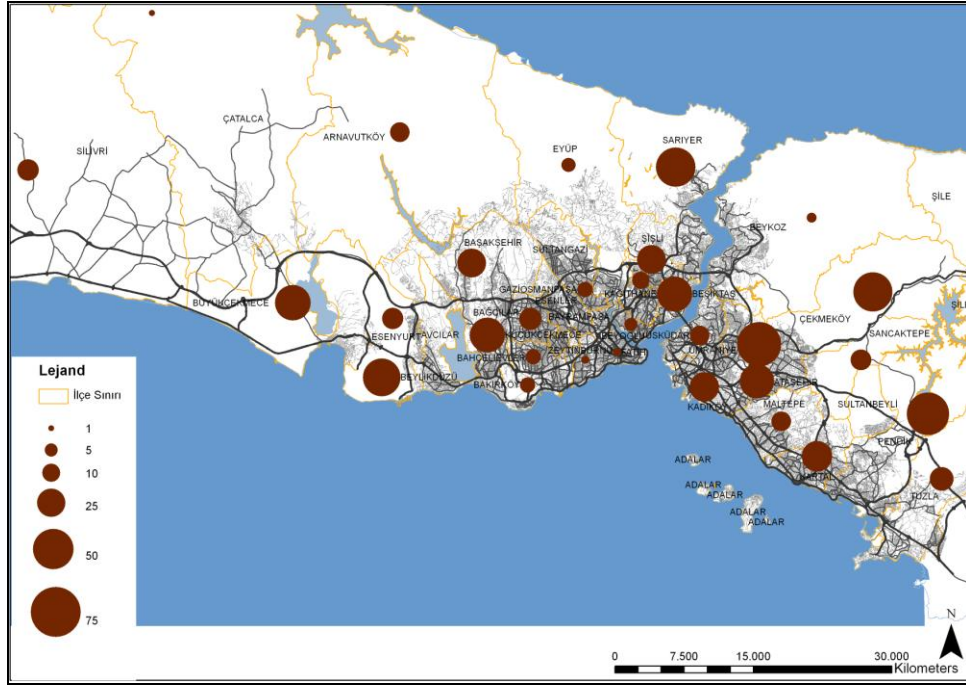
⁷ Sözen, M.(1984) *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1923-1983)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara; Tekeli, İ. (2007); Yücel, A. (2007), Tarihsellik Üzerine 1+1 Yazı, Çağdaş Türkiye Mimarlığı / Tarihselciliğe karşı Tarihsellik: Eldem, Cansever ve Çinici’nin Yapıtları Üzerinden Tematik Bir Panorama (1983), 80’lerin “Tematik Panorama” Metninin Analizi: Eleştirinin Eleştirisi (2006), *2000’lerde Türkiye’de Mimarlık: Söylem ve Uygulamalar*, Editör: Tansel Korkmaz, TMMOB Mimarlar Odası, s: 163-183, Ankara; Şentek, A., vd. (2009).

⁸ Şentek, A., vd. (2009); Tekeli, İ. (2007); Batur, A. (2007), Modern Olmak: Bir Cumhuriyet Mimarlığı Arayışı, *Modern Türk Mimarlığı 1900-1980*, Editörler: Renata Holod, Ahmet Evin, Suha Özkan, TMMOB Mimarlar Odası, s: 69-97, Ankara.

⁹ Tekeli, İ. (2007); Balamir, A. Çağdaş Mimarlık Mimarlık Terimleri-I: Türkiye’de Modern Yapı Kültürünün Bir Profili [http://toplumvemimari.blogspot.com/2006/06/mimarLn-yeni-ortam.html, erişim tarihi: 19 Eylül 2010]; Şentek, A., vd. (2009)

¹⁰ http://www.emlakgyo.com.tr, erişim tarihi: 13.12.2010

yapı sektöründe canlılık yaşanmasına neden olmuş ve büyük ölçekli konut yerleşmeleri, büyük inşaat şirketleri ve kooperatifler tarafından üretilmeye başlamıştır¹¹.

Şekil 1: İstanbul'da 2000 Yılından Sonra Üretilmiş Konut Projelerinin Mekansal Dağılımı (Şengezer, vd. 2009'daki veriler derlenerek yazar tarafından üretilmiştir)

1990'lı yılların ortasından sonra ise küresel sistemlere eklemelenmeyi hedefleyen mimarlık yönelimleri belirgin hale gelmiştir. 2000'lerde tümüyle görünür olan bu tutum, estetik, teknoloji, çevresel sorunlar vb. açılardan küresel gelişmelere paralel bir yön izlemiştir. Teknolojik gelişmelerden de faydalanılarak modern bir estetikle yapı üretimi, bu dönemin mimarlık anlayışı olmuştur. Bu on yıllık süreçte yeni yapı malzemelerinin kullanılması ve küresel ölçekte ortaya çıkan yeni mimari anlayışlara göre yapılarda çeşitlilik arayışları belirgin olarak kendini göstermiştir.

1990'lı yılların önemli gelişmelerden bir diğeri de, 22.07.1995 tarih ve 22351 sayılı Gayrimenkul Yatırım Ortaklarına İlişkin Esaslar Tebliği ile birlikte Gayrimenkul Yatırım Ortaklarının (GYO) inşaat sektörüne önemli bir finansman aracı olarak girmesi olmuştur. 1996-1999 yılı arasındaki 3 yıllık sürede 8 tane GYO şirketi kurulmuştur. 2010 yılına gelindiğinde Türkiye'deki toplam GYO şirket sayısı 21 olmuştur¹².

2000'lerden sonra ise, kentleşmenin en önemli üç sektörü olan gayrimenkul, mimarlık ve inşaat sektörleri kapsamında, şehir plancıları, mimarlar, yerel yönetimler, gayrimenkul yatırımcıları ve geliştiricileri, müteahhitler, yapı malzemeleri üreticileri yaşam kalitesi yüksek kentsel mekanların üretilmesinden sorumlu olan aktörler olarak ön plana çıkmıştır. Hem kent çeperinde büyük ve lüks konut üretimi ivme kazanmış hem de kültürel mirasın korunması

¹¹ Şentek, A., vd. (2009)

¹² Han, N. (2010) Gayrimenkul Piyasasına Eleştirel Bakış: İstanbul Kenti Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul, 2010; GYODER, 2010, Türkiye ve Dünya Gayrimenkul Sektör Raporu, 2. Çeyrek 2010, [http://www.gyoder.org.tr/PDFs/Publishings/2.%C3%87eyrek.pdf, Erişim tarihi: 6 Aralık 2010]

çalışmaları ve tarihi dokuda nitelikli yeni yapı inşa etme denemeleri başlamıştır. 2009 yılında internette web siteleri olan emlak sitelerinden derlenen verilere göre İstanbul'da toplam 640 adet toplu site veya residans ilanı bulunmaktadır¹³. Bunların %43'ü Anadolu Yakası'nda, %57'si Avrupa Yakası'ndadır. Anadolu Yakası'nda toplu konut alanlarının yer seçtiği yeni odaklar kentin çeperindeki Ümraniye, Çekmeköy, Sancaktepe, Matepe, Kartal, Pendik, Tuzla olarak öne çıkmaktadır. Buradaki konut alanları, Anadolu Yakası'ndaki konut projelerinin %76'sını oluşturmaktadır. Avrupa yakasında ise kentin çeperinde olan Bahçeşehir, Başakşehir, Esenyurt, Büyükçekmece, Küçükçekmece, Beylikdüzü büyük toplu konut projelerinin hızla çoğaldığı odaklardır. Bu ilçelerde üretilen konut projelerinin Avrupa Yakası içindeki oranı %83'tür (Şekil 1).

TOKİ'nin İstanbul'da konut, kentsel yenileme, restorasyon projesi olmak üzere toplam ürettiği proje sayısı 2003 yılından bu yana 169'dur¹⁴.

KUTU 1:

TOKİ Uygulamalarına Eleştirel Bakış

TOKİ uygulamaları çoğunlukla, tip proje odaklı, basit değişikliklerle oluşturulmuş konut planlarından oluşmaktadır. Özellikle alt ve orta gelir grubu için üretilen konutlarda, tasarım endişesi olmaksızın konut ihtiyacını çözme odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi, kent silüetini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, yarışmalar sonucunda proje elde etme yönteminin benimsenmesi önem kazanmaktadır. TOKİ, bu doğrultuda toplu konut alanları için yarışma projeleri düzenlemeye başlamıştır. Örneğin İstanbul-Kayabaşı Bölgesi için "Konut Tasarımı" Mimari Fikir Proje Yarışması düzenlenmiştir. Yapılı çevrenin şekillenmesinde önemli bir aktör olan TOKİ'nin başta konut olmak üzere tüm üretimlerinde daha yaşanabilir, niceliğin yanında niteliğe önem veren, mimari değerlerin korunduğu kaliteli çevreler üretme hedefine yönelmesi gerekmektedir¹⁵.

İstanbul'da konut üretiminde önemli bir aktör olan KIPTAŞ tarafından %84'ü çeperdeki (Silivri-2 adet, Çatalca-4 adet, Küçükçekmece-8 adet, Büyükçekmece-9 adet, Bağcılar-Arnavutköy-Gaziosmanpaşa-Zeytinburnu-Sarıyer ilçelerinde 1'er adet, Tuzla-3 adet, Pendik-5 adet, Maltepe- 4 adet, Kartal-1 adet) ilçelerde, %16'sı merkezdeki (Fatih-2 adet, Şişli-1 adet, Kadıköy-2 adet, Üsküdar-2 adet) ilçelerde olmak üzere toplam 49 adet konut projesi (44 tanesi tamamlanmış, 5 tanesi planlanan) bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi yerli ve yabancı yatırımcı ve başta konut olmak üzere kentlerde üretilen yapı sayısı hızla artmaktadır. Bu durumun görülmesinin arkasındaki temel faktör, kredi faiz oranlarının düşmesi, kentlerdeki hızlı nüfus artışı ile birlikte artan taleptir. İnşaat sektöründe büyüme özellikle 2004'de konut yatırımlarındaki artışın katkısıyla büyüme göstermiş ve en fazla büyümeyi 2005-2006 yıllarında gerçekleştirmiştir. 2005'in ilk yarısında inşaat ruhsatlarındaki artış oranı, 2004 yılının aynı dönemine göre %40'tır¹⁶.

¹³ Şengezer, B., Ökten, A., Som, S. (2009), "İstanbul'daki Son 20 Yılda Konut Gelişmeleri, *Konut Sempozyumu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, 3-4 Aralık 2010, İstanbul

¹⁴ TOKİ (2010), İllere Göre Konut Uygulamaları

[<http://www.toki.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFEE9C772194F9F9E>, erişim tarihi 8 Aralık 2010]

¹⁵ Gür, M. A. ve Dostoğlu, N. T. (2010), "TOKİ Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Fırsat ve Sorumluluklar", *Mimarlık Dergisi*, Mimarlar Odası Yayını, Sayı:355, Eylül-Ekim 2010

¹⁶ YEM (2008) *Yapı Sektörü Raporu 2008*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayını.

Tablo 1: İstanbul'daki kentsel yenileme, restorasyon ve kentsel tasarım çalışmaları¹⁷

İLÇE ADI	PROJE ADI
FATİH	Fener- Balat Semtleri Sahil Kesimi Yenileme Projesi
	Ayvansaray Mahallesi Canlandırma Amaçlı Kentsel Tasarım Projesi
	Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Kentsel Yenileme Projeleri
	Kürkçübaşı Mahallesi (Bulgur Palas Çevresi) Kentsel Yenileme Projesi: Bu proje 4 ada 67 parseli kapsamaktadır. 16760,012 m2 alan üzerinde uygulanacaktır
	Fener-Balat sahil Kesimi Kentsel Yenileme Projesi: 29 bin 353 mt ² büyüklüğünde olan alanda toplam yapı sayısı 297'dir. Bunların 181'i tescilli sivil mimarlık örneğidir. Toplam 34 adet anıt eser bulunmaktadır
	Yedikule Yenikapı Sahil Şeridi III. Etap (Yalı, Kasap İlyas, Çakırağa, Kürkçübaşı Mahalleleri) Yenileme Alanları
	Süleymaniye Bölgesi Yenileme Projesi (Hacıkadın-Kalenderhane- Molla Hüsrev – Hoca Gıyaseddin – Sarı Demir – Yavuz Sinan – Demirtaş)
	Haraççı Kara Mehmet, Yalı, Küçük Mustafa Paşa, Hüsambey, Kasap İlyas, Hacı Hüseyin Ağa, İmrahor, Arpa Emimi, Şeyh Resmi, Hatice Sultan, Ereğli, Kürkçübaşı, Cerrahpaşa, Davutpaşa, Atik Mustafa Paşa, Fatma Sultan, Çakırağa, Kırkçeşme, Neslişah, Hacı Evhaddin, Hacı Hamza, Canbaziye, Balat Karabaş, Tahta Minare, Abdi Subaşı, Veleli Karabaş, Beyazıt Ağa, Molla Aşki, Sancaktar Hayrettin mahalleleri
	Samatya Yenileme Projesi
	Beyazıt Ağa (Sur1), Ereğli Mahallesi Yenileme Projesi
	Emir Buhari Tekkesi, Fatih Belediyesi Başkanlık Binası, Sümbül Sinan Tekkesi, Zeyrek Sarnıcı, Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ve Yaşatılmasına Yönelik Çalışmalar: Anıt Eserler, çeşmeler, kadınlar pazarı, zeyrek evleri
	Fener ve Balat Semtlerinin Rehabilitasyonu Programı
	Nişanca - Sultanahmet Bölgeleri (Kâtip Kasım-Nişanca-Muhsine Hatun-Şehsuvarbey-Küçükayasofya Mahalleleri)
	Kapalıçarşı ve Çevresi (Beyazıt-Molla Fenari-Tayahatun Mahalleleri)
	Yedikule Gazhane Yenileme Projesi
BEYOĞLU	Kızılay Meydanı-Kulaksız Meydanı-Kalaycibağçe Meydanı-Ağaçlaraltı Meydanı-Tophane Meydanı ve Parkı-Yenişehir Meydanı-Galata Meydanı, Talimhane-Bankalar Caddesi-İstiklal Caddesi-Balık Pazarı-Cinderesi Meydanı-Dolapdere Meydanı-Çıksalın Meydanı-Safa Meydanı-Meşrutiyet Caddesi, Gümüşsuyu Caddesi-Sıraselviler Caddesi-Bahriye Caddesi-Boğazkesen Caddesi-Cihangir Bölgesi- Dolapdere Mobilyacılar Sitesi-Ömer Hayyam Caddesi-Karaköy 1. Kısım (Kemankeş Mahallesi)-Şişhane Meydanı-Mete Caddesi-Kalyoncukulluğu-Defterdar Yokuşu- Tarlabası - Cezayir Çıkmaızı (Fransız Sokağı) ve Çevresi – Tophane Bölgesi – Galata Kulesi ve Çevresi – Belediye Binası ve Çevresi – Bedrettin Mahallesi
BEŞİKTAŞ	Beşiktaş meydanı düzenlemesi, Levent Meydanı Düzenlemesi Emirhan ve Zeytinolu Düzenleme Çalışmaları,
ŞİŞLİ	Şişli meydan Projesi, Ali Sami Yen Stadı Projesi, Feriköy Stadı Projesi Kurtuluş son durak projesi, Ayazağa stadı projesi, Piyalepaşa kültür merkezi
ÜSKÜDAR	Güzeltepe Kentsel Yenileme Alanı, Ünalın Mahallesi Kentsel Yenileme Projesi, Sultan Murat Kentsel Yenileme Projesi

2000'li yıllardan sonra kamu tarafından kentsel alanlarda kültürel mirasın korunması çalışmalarının yaygınlaşması ve tarihi dokuda yenileme ve dönüşüm projeleri, restorasyon ve

¹⁷ <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Birimler/KentselTasarimMd/Pages/AnaSayfa.aspx>;
<http://www.ibb.gov.tr/sites/TarihiCevre/Projeler/Pages/BitenProjeler.aspx>; Dinçer, İ. (2010), "Türkiye'de 1980 Sonrası Yapısal Dönüşümün Mekânsal İzlerine Bir Örnek: Yenileme Alanları", *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 352, Mimarlar Odası Yayını, Mart-Nisan 2010; http://www.fatihhaber.com/proje_unkap-ayvansa.htm kaynaklarından derlenerek hazırlanmıştır.

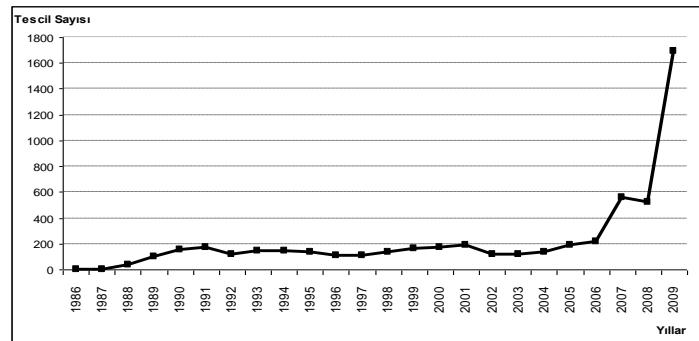
kentsel tasarım çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Özellikle Fatih, Beşiktaş, Beyoğlu, Şişli, Üsküdar ilçelerde bu tür projeler geliştirilmeye başlamıştır (Tablo 1).

Yukarıda açıklandığı üzere 1980'lerden itibaren başlayan ve özellikle de 2000'li yılların başlangıcından itibaren yapı sektöründe doruk noktasına ulaşan bir değişim olduğu görülmektedir. Bu durum doğrudan mimarlığı da etkilemektedir (Şekil 2). 2000'li yıllardan sonra tasarım ağırlıklı bir yapı üretim bilincinin yaygınlaşması ile mimarın yapı çevrenin şekillenmesindeki rolü güçlenmiştir. Bu dönemde Türkiye'de "yıldız mimar" sisteminin belirli bir gerçeklik kazandığı ve bu kategoride yer alan mimarlığın tartışıldığı görülmektedir. "Yıldız Mimar" tanımlaması, tasarımı ile öne çıkmış, hem ulusal hem de uluslararası düzlemde bilinirliği olan, çok sayıda mimari ürün üreterek ismini duyurmuş olan belli başlı mimarlar için kullanılmaktadır¹⁸.

1980 Öncesi	1980-1999	2000 Sonrası
1927-Türk Mimarlar Cemiyetinin Kuruluşu 1931- Mimar Dergisi 1935- Arkitekt Dergisi 1973-Yapı Dergisi 1964-Mimarlık Dergisi 1947-Eser Dergisi 1938- Mimarlık ve Mühendislik Hakkında Kanun 1952- Mimarlık ve Şehircilik Müsabakalarına Ait Yönetmelik 1954-Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin Kuruluşu 1965- Kat Mülkiyeti Kanunu 1968- Yapı Endüstri Merkezi	1984-Toplu Konut Kanunu Toplu Konut İdaresi 1993- Mimar ve Mühendisler Grubu Derneği 1996- Mimarlık Vakfı 1995- Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği	2000- Arkitera Mimarlık Merkezi 2001-Yapı Denetimi Hakkında Kanun 2003- İstanbul Serbest Mimarlar Derneği 2003-Portfolyo Yapı Tasarım Dergisi 2003-XXI Dergisi Yirmibir Mimarlık Tasarım ve Mekan 2004-Yeni Mimar 2006-Tasarım Merkezi Dergisi 2008- Arredamento Mimarlık Dergisi

Şekil 2: Mimarlıkta dönemlere göre öne çıkan özellikler (Yazar tarafından üretilmiştir)

1980'li yıllardan günümüze kadar olan dönemde mimar ve mimari büro sayısındaki değişim niceliksel olarak incelendiğinde, İstanbul'da Mimarlar Odasına kayıtlı mimari büro sayısında özellikle son 4 yılda belirgin bir artışın olduğu görülmektedir. 2006 yılına kadar İstanbul'daki Mimarlar Odasına kayıtlı mimari büro sayısı 200'lerde iken 2009 yılına gelindiğinde bu sayı 1700'lere ulaşmıştır (Şekil 3). Benzer şekilde İstanbul Ticaret Odasına kayıtlı mimari büroların kuruluş yılları incelendiğinde %91,4'ünün 1990'dan sonra kurulduğu görülmüştür. Sadece 2000-2009 yılları arasında kurulan mimari büroların toplam içindeki oranı ise %60,3'tür. 1960-1999 yılları arasında kurulan firma sayısı 9 iken, 1980-2009 yılları arasında kurulan firma sayısı 1085'tir¹⁹. Dolayısıyla 2000'li yılları mimarlığın sayısal anlamda patlama yaşadığı bir dönem olarak değerlendirmek mümkündür.

Şekil 3: Mimarlar Odası İstanbul Şubesine Kayıtlı Tescil Sayılarının (Firma) Yıllara Göre Değişimi²⁰

¹⁸ Salkin, J. "Yıldız Mimarlar ve projeleri tartışılıyor" The Desert Sun Çeviren: Serzan Gök, [http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=38547, Erişim tarihi: 17 Şubat 2010].

¹⁹ İstanbul Ticaret Odası (İTO), Ekonomik Faaliyetlere Göre Firma Sayısı Veri Tabanı, 2009

²⁰ TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi üye kayıtları veri tabanından derlenmiştir

3. MİMARLIK FAALİYETİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde, özgünlük ve yaratıcılığın en fazla olduğu işlerden biri olan mimarlığın İstanbul'daki yapısı; değer zinciri, yasal koşullar, aktörler açısından incelenecektir. Mimarlığın değer zinciri içinde tasarımcı-kullanıcı-işveren ilişkisi üzerine temellenen bir ilişki ağından söz etmek mümkündür. Öncelikle mimar, özel sektör, kamusal projeleri talep eden merkezi veya yerel yönetim ve şahıslar olmak üzere üç tip müşteri için hizmet üretmektedir²¹. Talep yönündeki ayrışma, arz cephesindeki mimarlar arasında farklılığı beraberinde getirmektedir. Bir yanda serbest çalışan mimarlar varken diğer yanda inşaat firmalarında ve kamu sektöründe ücretli olarak çalışan ve tasarımı ile ön plana çıkmayan mimarlar bulunmaktadır.

3.1. Mimarlık Faaliyetinin Büyüklüğü

TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri 2008 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam 21.567 adet mimarlık, mühendislikle ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri sınıflamasına giren firma bulunmaktadır ve toplam çalışan sayısı 79.628 kişidir²². Türkiye'de mimarlıkla çok yakından ilişkili olan inşaat sektöründe²³ faaliyet gösteren firmaların toplam sayısı 94.781, inşaat sektöründe çalışanların sayısı ise 717.148 kişidir. İnşaat sektörü, mimarlık, mühendislikle ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri sınıflamasına giren firma sayısı açısından 4,5 kat, çalışan sayısı açısından ise 9 kat daha büyük bir sektördür. Diğer bir ifadeyle tasarıma dayalı bir iş olan mimarlık, beraberinde inşaat gibi büyük bir ekonomik sektörü harekete geçirmektedir. İstanbul'da ise 2003-2008 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde mimarlık, mühendislikle ilgili teknik danışmanlık faaliyetleri ile ilgili girişimci sayısı 2 kat, çalışan sayısı ise 2,5 kat artarak 2008 yılında sırasıyla 38.804 girişimci, 309.440 çalışan sayısına ulaşmıştır. Türkiye'deki bu sektörde faaliyet gösteren girişimlerin %29'u İstanbul'da faaliyet göstermektedir. 2008 yılında inşaat sektöründe faaliyet gösteren girişimlerin sayısı 27.947, çalışan sayısı ise 195.576 kişidir (Tablo 2).

²¹ Avcıoğlu, G. "Mimarın Müşterisi Kimdir?"

<http://yenimimar.com/index.php?action=displayQuestion&ID=49>, erişim tarihi: 14 Eylül 2010].

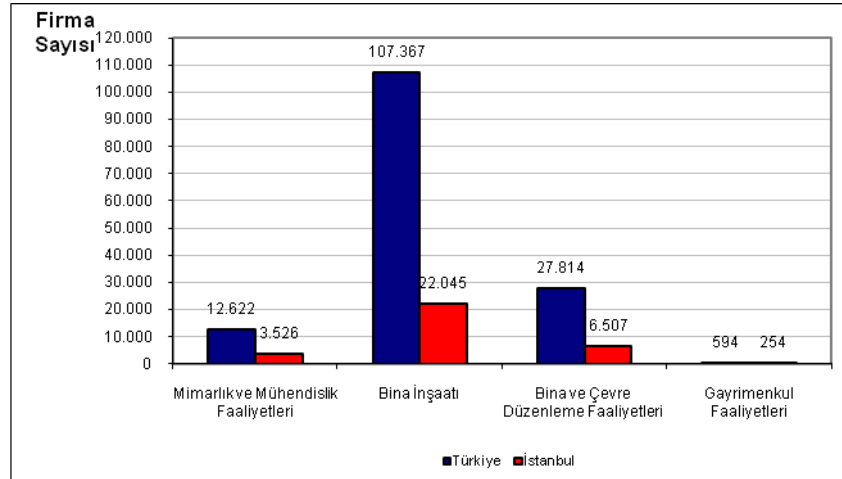
²² TÜİK (2008) Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinde NACE sınıflamasına göre mimarlık, mühendislikle ilgili teknik danışmanlık faaliyetlerinin dördü kodu 74.20 veri olarak kullanılmıştır.

²³ TÜİK (2008) Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerinde NACE sınıflamasına göre inşaat sektörünün ikili kodu 45 veri olarak kullanılmıştır.

Tablo 2: Yıllara Göre İnşaat ve Mimarlık, Mühendislik ve İlgili Teknik Danışmanlık Faaliyetlerdeki Yerel Birim ve Çalışan Sayısı, Türkiye ve İstanbul²⁴

YILLAR	TÜRKİYE						İSTANBUL					
	TOPLAM		45-İnşaat		74-Mimarlık, Mühendislik ve İlgili Teknik Danışmanlık Faaliyetleri		TOPLAM		45-İnşaat		74-Mimarlık, Mühendislik ve İlgili Teknik Danışmanlık Faaliyetleri	
	Yerel Birim Sayısı	Çalışan Sayısı	Yerel Birim Sayısı	Çalışan Sayısı	Yerel Birim Sayısı	Çalışan Sayısı	Yerel Birim Sayısı	Çalışan Sayısı	Yerel Birim Sayısı	Çalışan Sayısı	Yerel Birim Sayısı	Çalışan Sayısı
2003	1862692	6673968	42851	282497	77044	371933	362643	1930756	10232	77961	20206	132396
2004	2134940	7541452	48028	337165	90299	450457	442400	2189613	11686	83723	20917	158094
2006	2589120	9419491	103893	647752	117140	678223	608357	2917271	31443	177630	31911	247585
2007	2713237	9829061	118299	726580	131264	746499	655426	2963910	34192	170947	40919	285308
2008	2732541	10087751	107126	714982	134736	795638	647028	3139463	27947	195576	38804	309440

Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olan firmalar içinde mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ile ilgili işlerde çalışanların sayısı, İstanbul için 2008 yılında 24.503 kişi, bu sektörde faaliyet gösteren firma sayısı ise 3.526'dır. İstanbul'da bu sektörde faaliyet gösteren firmaların ortalama büyüklüğü²⁵ 7 kişidir. Mimarlık ve mühendislik faaliyetleri ile ilgili sektörde faaliyet gösteren firmaların %28'i İstanbul'da yer seçmiştir ve sektörde çalışanların %32'sini İstanbul oluşturmaktadır (Şekil 4, Şekil 5)²⁶.

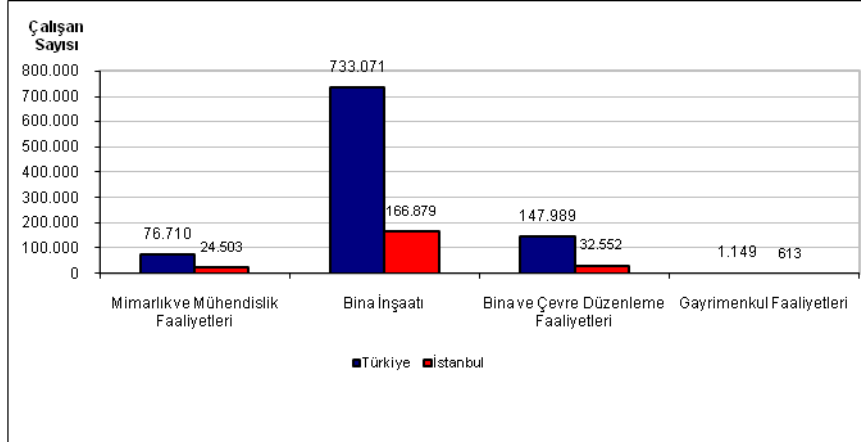

Şekil 4: Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı mimarlık ve mühendislik faaliyetlerindeki firma sayısı (Türkiye ve İstanbul), 2008

²⁴ TÜİK (2003-2004-2006-2007-2008) Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri [http://tuik.gov.tr adresinden iş istatistikleri alt başlığında, "Yerel birim faaliyetlerine göre bazı temel göstergeler" erişim tarihi: 10.11.2010]

²⁵ Ortalama firma büyüklüğü, toplam çalışan sayısının, toplam firma sayısına bölünmesinden elde edilmiştir.

²⁶ Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) 2008 Yılı Aralık Ayı Aylık Prim ve Hizmet Belgesi Alınan İşyerlerinin ve Sigortalıların Faaliyet Gruplarına ve İllere Göre Dağılımı

Şekil 5: Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı mimarlık ve mühendislik faaliyetlerindeki firmalarda çalışan sayısı (Türkiye ve İstanbul), 2008

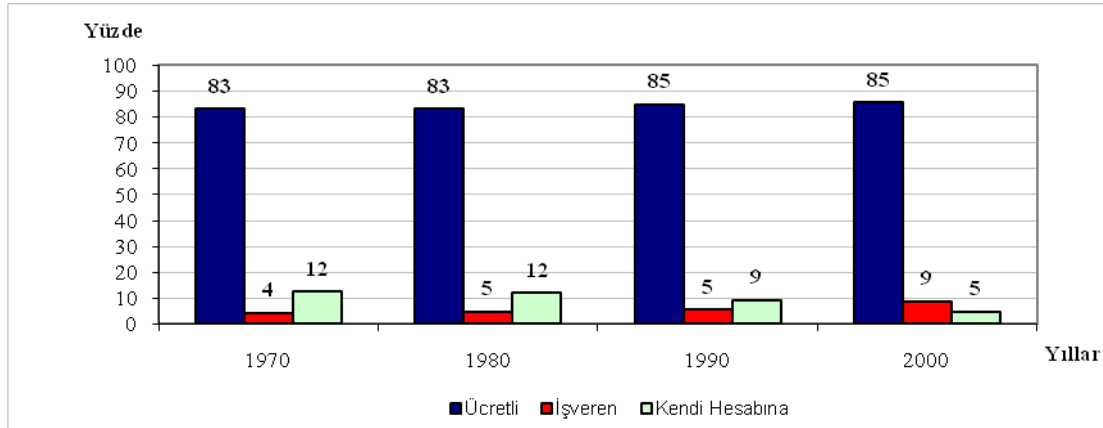
İstanbul Ticaret Odasına kayıtlı mimarlık firmalarının sayısı ise 1.519'dur²⁷. Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesine kayıtlı firma sayısı ise 1.700'dür. Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesine üye olan mimarların sayısı ise 2009 yılı için 14.892 kişidir. Türkiye'de mimarlar odasına kayıtlı mimarların %42'si İstanbul Büyükkent Şube'sinin üyesidir²⁸. Burada dikkat çekici nokta farklı veri tabanındaki veriler arasında farklılık olmasıdır. İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Büyükkent Şubesi arasındaki veri farklılığının nedeni, Mimarlar Odası'na kayıtlı olan mimarların birçoğunun mimarlık bürosu kurarak çalışmamasından kaynaklanmaktadır. Örneğin üniversitelerdeki akademisyen mimarlar, Mimarlar Odası'na kayıtlı iken ticari işletme sahibi olmamalarından dolayı Ticaret Odası'na kayıtlı değildir.

TÜİK verilerine göre İstanbul'da mimar, mühendis ve benzeri teknik elemanlar meslek sınıflaması içinde yer alanların toplam içinde aldığı pay 1970 yılında %0,5 iken 2000 yılında bu değer 7 kat artarak %3,5'e ulaşmıştır. Bu meslek grubundakilerin işteki konumuna göre bir inceleme yapıldığında en büyük payı ücretliler almaktadır. Ücretlilerin oranı son 30 yıllık dönemde artış göstermektedir. Buna karşın 1970 yılında payı %12 olan kendi hesabına çalışanların oranı 2000 yılında %5'lere gerilemiştir²⁹ (Şekil 6). Diğer sektörlerden farklı bir yapısı olan, daha çok yaratıcılık becerisi ile değerlendirilen bu meslek grubundakilerin kamu veya özel sektörde ücretli olarak çalışan mimarların, proje tasarım ve uygulama sürecinde yer almasına karşın isimleri projelerde anılmamaktadır. Dolayısıyla bu tür mimarlar kendi özgün fikirlerini anonimleştirmek durumunda kalmaktadır. Günümüzde, kendi hesabına küçük ölçekli ofislerin yerine, büyük firmalarda ücretli çalışan yapısının ağırlık kazanmakta olduğu bir ortam oluşmaktadır.

²⁷ İstanbul Ticaret Odası (İTO), Ekonomik Faaliyetlere Göre Firma Sayısı Veri Tabanı, 2009

²⁸ TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi 2009 yılına ait üye kayıtları.

²⁹ TÜİK, (1970, 1980, 1990, 2000) Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

Şekil 6: Mimarlar, mühendisler ve benzeri teknik elemanların işteki konumuna göre yıllara göre değişimi³⁰

İstanbul'da, TÜİK istatistiklerine göre kültür endüstrileri sektörlerinde çalışan bazı meslek gruplarının son hafta tuttuğu işe göre dağılımını yıllara göre incelediğimizde mimarlar, mühendisler vb. teknik elemanların diğer iki meslek grubundan İstanbul toplamı içinde daha fazla pay aldığı ve 20 yıllık süreçte payının yaklaşık 2 kat arttığı görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3: Nüfusun Son Hafta Tuttuğu İşe Göre Dağılım, İstanbul³¹

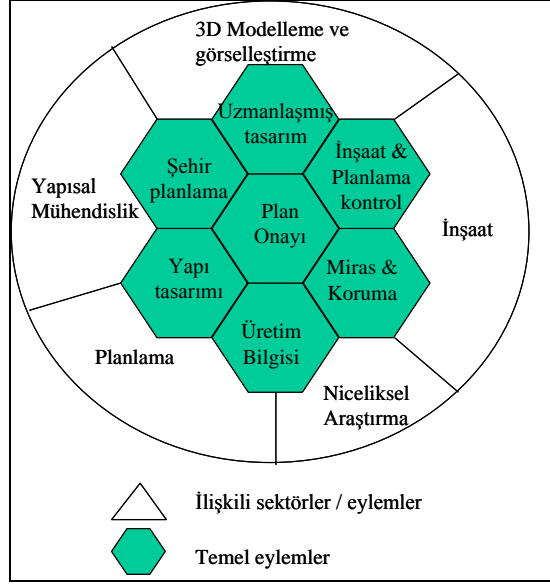
Nüfusun son haftada tuttuğu işe göre dağılım	SAYI			YÜZDE		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Mimarlar, mühendisler vb. teknik elemanlar	27.992	60.124	120.471	1,8	2,4	3,5
Heykeltıraş, ressam, fotoğrafçılar ve ilgili yaratıcı sanat mensupları	6.033	13.854	8.915	0,4	0,5	0,3
Müzik ve sahne sanatçıları ve eğlence ile ilgili diğer sanatkarlar	3.733	5.947	13.404	0,2	0,2	0,4

3.2. Mimarlık ve İlgili Diğer Faaliyetler Arasındaki İlişki Ağı

Mimarlık faaliyeti içinde yapının tasarımı, mimari projenin hazırlanması, projenin uygulaması gibi konular yer almaktadır. Bunun yanı sıra, mimarlığın, inşaat, mühendislik ve planlama, üç boyutlu modelleme, görselleştirme gibi kültür endüstrisi olmayan ekonomik faaliyetlerle de güçlü bağlantıları vardır (Şekil 7).

³⁰ TÜİK, (1970, 1980, 1990, 2000) Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

³¹ TÜİK, (1970, 1980, 1990, 2000) Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

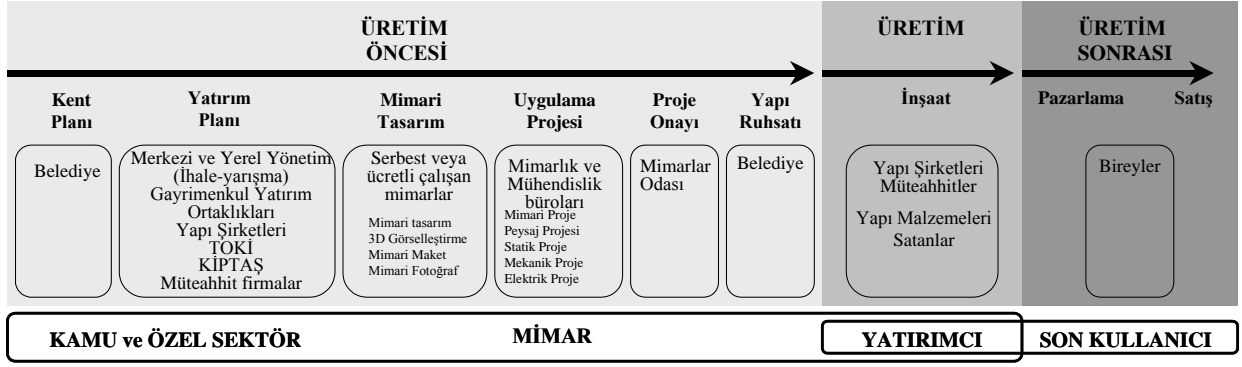
Şekil 7: Değer zinciri içinde mimarlığın diğer sektörlerle ilişkisi³²

Mimarlık hizmetleri sırasıyla yapının tasarımı (avan proje), kesin proje ile uygulama detay projelerinin hazırlanması, fizibilite çalışmaları (yapı maliyeti, ihale dosyasının düzenlenmesi), inşaatın denetlenmesi, teknik danışmanlık (yapının meslekî ve teknik denetimi ve yönetimi) gibi konuları içermektedir. Bu hizmetlerden en önemlisi, eserin orijinalliğinin ve tasarımın belgesi olan avan projedir³³.

Mimarlığın tasarımdan, son ürünün ortaya çıkmasına kadar olan sürece katılan aktörlere göre bir analiz yapıldığında; mimari büroların dışarıdan aldığı mal ve hizmetlerle ilişkili faaliyetler (mimari yayın, mimari fotoğrafçılık, mimari maket, mühendislik büroları -inşaat, makine, elektrik-, peyzaj planlama, yapı malzemeleri), mimari büroların dışarıya verdiği hizmetlerle ilgili firmalarla (yapı şirketleri, müteahhitler, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, kamu) ilişki içinde olduğu görülmüştür. Mimari büro, tasarımdan (avan proje) sonra projenin üç boyutlu görselleştirmesi, maket yapımı veya fotoğraf çekimi ile ilgili standart, bilgisayar programlarına dayalı işleri bu konuda uzman diğer firmalara yaptırmaktadır. Avan projenin tamamlanmasından sonra ya mimari büro içinde ya da yine diğer işbirliği içinde olunan mimari büro tarafından uygulama projesi çizilmektedir. Bu süreç bitiminde diğer mühendislik firmaları ile işbirliği içinde yapının mekanik, statik, elektrik projeleri tamamlanmaktadır. Yapının proje onaylarını mimarlar odası verdiği için, serbest çalışan mimarlar, mimarlar odasına kayıtlı olmak zorundadır. Değer zinciri içinde mimarlar odasının rolü, mimari ve mimarlık bürosunu tescil etmek ve yapı projelerine uygulamadan önce onay vermektir. En son aşamada belediye tarafından yapı ruhsatı alındıktan sonra yapının inşaat süreci başlamaktadır. Daha sonraki adım olan uygulama aşamasında, mimari büro ve yapı şirketlerinin karşılıklı ilişkisi ile yapı inşa edilmektedir. Yapı malzemeleri satan firmalar mal temin ederek sürece dahil olmaktadır (Şekil 8).

³² Department of Culture Arts and Leisure (2001) Creative Enterprise, Sustaining & Developing the Creative Industries in Northern Ireland [http://www.creative.qub.ac.uk/index2.html, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2010.

³³ YEM (2005) *Serbest Mimarlık Büroları Raporu (SMBR)*, İstanbul, Ankara, İzmir, (2005), Yapı-Endüstri Merkezi Yayını.

Şekil 8: Mimarlıktaki değer zinciri (Yazar tarafından üretilmiştir)

Değer zinciri içindeki aktörler arasında 2000’li yıllardan sonra ortaya çıkan Gayrimenkul Yatırım Ortakları yer almaktadır. Türkiye’de Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneğine üye olan toplam 21 adet kuruluş, 11 adette kuruluş izni almış firma bulunmaktadır³⁴.

Değer zinciri içindeki diğer bir önemli aktör de müteahhitlerdir. Türkiye Müteahhitler Birliğine üye olan toplam 153 adet firma bulunmaktadır. Bu firmaların 144 tanesi bina inşaatı yapmaktadır. Bu firmaların 50 tanesi İstanbul, 90 tanesi Ankara merkezli olarak hizmet sunmaktadır. Ayrıca Mersin, Adana, Antalya ve İzmir merkezli olan birer müteahhit şirketi Türkiye Müteahhitler Birliği üyesidir. İstanbul’daki müteahhit firmalarının %62’si Avrupa Yakasında, %38’si Anadolu yakasındadır. Beyoğlu, Şişli, Kadıköy ve Üsküdar ilçelerini içine alan alt bölgede yoğunlaşan firmaların payı ise % 66’dır³⁵.

3.3. Mimarlık Bürolarının Yapısal Özellikleri

Mimarlık faaliyeti içinde birbiriyle hem dikey hem de yatayda ilişkinin olduğu ikili bir yapıdan söz etmek mümkündür. Çalışan sayısı 140’lara ulaşan büyük ölçekli firmalarda mimarların yanı sıra inşaat, elektrik, makine mühendisleri de istihdam edilmekte, tasarımdan son ürünün ortaya çıkmasına kadar olan sürecin tamamından mimari büro sorumlu olmaktadır (Kutu 2). Diğer taraftan 20 kişiden az çalışana sahip olan (genelde 3-10 kişi) mimarlık büroları da bulunmaktadır. İkili bir yapı olmakla beraber mimarlık ortamında farklı bürolar arasında çoğu zaman bir işbölümünün olduğunu söylemek mümkündür. Mimarlık sektörünün, her ne kadar günümüzde büyük ölçekli girişimlerin sayısının artmasına rağmen genellikle, bir veya iki kişinin ortaklık şeklinde sürdürdüğü, çalışan sayısının ortalama 3-10 kişi arasında değiştiği küçük ölçekli girişimlerden meydana gelen bir yapısı vardır³⁶. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte el ile çizim yerine bilgisayar ortamında çizimlerin hazırlanması bazı büroların çalışan sayısının azalmasında etkili olmuştur. Mimarlık bürolarının büyüklüklerine göre verdikleri hizmet, sayı ve ölçek açısından farklılaşmaktadır.

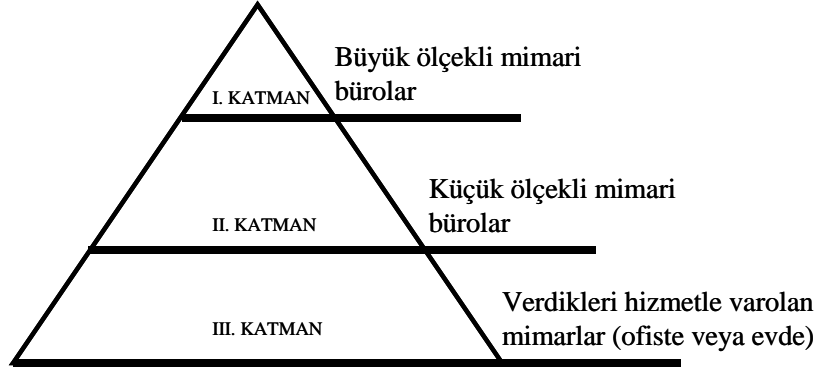
Mimarlık bürolarını hem yapısal özellikleri hem de verdikleri hizmet türlerine göre üçe ayırabiliriz. Buna göre üçgenin tabanı sayı anlamında fazla olan, herhangi bir büroya kayıtlı olmayan ve emek yoğun üretim yapan mimarlardır. Üçgenin orta kısmı ise küçük ölçekli,

³⁴ GYODER, (2010) Türkiye ve Dünya Gayrimenkul Sektör Raporu, 2. Çeyrek 2010, [http://www.gyoder.org.tr/PDFs/Publishings/2.%C3%87eyrek.pdf, Erişim tarihi: 6 Aralık 2010]

³⁵ http://www.tmb.org.tr/firma.php?ulke=&faaliyet_alani=1,2,3,4,5,6,7,&list=&diger=140

³⁶ Kültür Ekonomisi ve Envanter 2010 çalışması kapsamında mimarlar ile yapılan görüşme notlarından derlenmiştir.

tasarımdan üretime kadar olan sürece katılan mimarlık bürolarını kapsamaktadır. Üçgenin tavanı ise fikir yoğun, az sayıda olan ve büyük ölçekli mimarlık bürolarıdır (Şekil 9).

Şekil 9: Mimarlık içindeki farklı katmanlar (Yazar tarafından üretilmiştir)

KUTU 2:

Büyük Ölçekli Mimarlık Bürosu Örneği³⁷

1972 yılında 2 kişi ile kuruldu, şimdi 140 kişi çalışıyor. Günümüzde artık, gel berber, gel beraber bir berber dükkani kuralımla bu işlerin yürümediğini düşünüyorum, yürürde yürümez. Bu bir işletme, mimarlar ticaret yapıyor bunu kabul etmek lazım, ben ticaret yapmıyorum demekle olmaz. Mimarlar odasının koyduğu tarifeye göre bana birisi para ödiyor bende bu işi yapıyorum. İlk kurulduğumuz dönemlerde yarışmalara katılarak projeler ürettiyorduk. Yarışmalara katılmaktan vazgeçtikten sonra nasıl iş alırım düşünmeye başladım çünkü iş almanın da bir takım prosedürleri vardı. Zamanla büyüdük. Ya orta bir boy kadro ile kalırsın yada genişlersin. Büyümenin getirdiği zorluklardan birisi de kadroların devamlılığıdır. Bizim yapımız içindeki 45-50 kişilik bir kadro ile 30 senedir beraber çalışıyoruz. Bunun oluşabilmesi içinde maddi imkanlar çok önemlidir. Bunu sağlamak içinde iyi organize olmak lazım.

Türkiye'deki mimarların en önemli sorununun; ben mimarım, mühendislikle ilgili konular beni ilgilendirmez yaklaşımının benimsenmesi olduğunu düşünüyorum. Ben tasarlarım bundan sonrasını başkası düşünsün dersiniz ona bağlı olursunuz. Konsept projesi de olsa uygulamasını yapmak gerekir. Dolayısıyla A'dan Z'ye sürecin içinde olmak gerekir. Biz 15 günde 1 işverenle toplantı yaparız, toplantılar şantiyede olur iş programını ve bütçeyi görmeleri gerekir. Bunları söylemediğin sürece güzel resim yapmış olursun.

Bizim ekibimizin içinde inşaat mühendisleri, elektrik mühendisleri, makine mühendisleri ve mimarlar var. Sonuçta makine mühendisi arkadaşlar da mimari projeyi okur hale geldi. Bu şekilde aynı ortamda bir arada çalışmanın avantajı, arada bir bağ kuruluyor, hem zamandan kazanıyorsunuz hem de projeler daha olgunlaşmış oluyor.

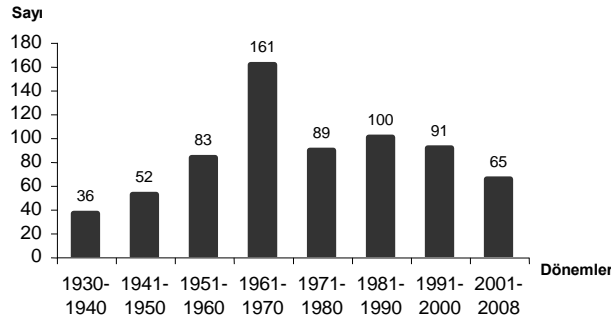
Mimarların verdiği hizmet genel olarak yapı tasarımı ve uygulamasıdır. Diğer bir ifade ile bir mimar her türlü yapıdan sorumlu olabilmektedir. Ancak, mimarlar arasında, eski eser yapısı üzerine belirgin bir uzmanlaşmanın olduğu görülmüştür. İstanbul'da 2000'li yıllardan sonra özellikle eski eserlerin yeni işlevler yüklenerek yenilenmesi yönünde önemli adımlar atılmaktadır. İstanbul için günümüzde kamu kurumlar tarafından çok sayıda restitüsyon-

³⁷ Kültür Ekonomisi ve Envanter 2010 çalışması kapsamında yapılan görüşme notlarından derlenmiştir.

restorasyon projelerinin ihaleye çıkartılması dikkat çekici bir gelişmedir. Bu gelişmenin bir diğer önemi de kentteki mimari açıdan önemli değerlerin tekrar kente kazandırılmasıdır. İstanbul'da restoratör mimarlar tarafından kurulmuş, eski eserler ile ilgili proje üreten yaklaşık 20 adet mimarlık bürosu bulunmaktadır³⁸.

Mimarlık sektöründe yeni iş bağlantılarının kurulmasında kişisel ilişkiler önemli olmaktadır. Proje bazında iş bağlantıları kurulmakta, mimarların yapacağı işler, projeye bağlı olarak mimar ile işveren arasındaki sözleşme içinde çözülmektedir³⁹. Dolayısıyla mimarlık sektörünün en önemli özelliklerinden bir diğeri esnek ilişkiler ve fason üretime dayalı iş ilişkileri olarak ortaya çıkmaktadır.

Mimari yetkinlikten ziyade düşük ücrete dayalı rekabet ortamı özellikle uzmanlık gerektiren restorasyon projelerinde sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Düşük ücreti verenin projeyi üretme yetkisini elde etmesi mimarlık içinde rekabeti olumsuz etkilemektedir⁴⁰. Yarışmalar, bu noktada bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Yarışmalar da mimarın piyasa içinde adını duyurmasında önemli bir araç olarak görülmekte, özellikle genç mimarların iş alım sürecinde kendilerini kanıtlamalarında fırsat olarak değerlendirilmektedir. Mimari konularda çeşitli kamu kurumları tarafından açılan yarışmaların yıllara göre sayısal değişimi incelendiğinde özellikle 1960'lardan sonra ciddi bir yükselişin olduğu görülmektedir (Şekil 10). Serbest piyasa koşullarına göre şekillenen ortamda yarışmalar, mimarlık faaliyeti içindeki rekabet ortamının yaratılmasında etkili bir araç olmuştur. Mimarlar bu yarışmalara girerek hem tanınırlıklarını artırmakta hem de yaratıcılıklarını geliştirme imkanı bulmaktadır. 1930-1940 yılları arasında açılan yarışma sayısı 36 iken bu sayı en fazla 1961-1970 arasındaki dönemde (161 adet) olmuş, günümüze gelene kadar bu sayı biraz azalmıştır. 2001-2008 yılları arasındaki dönemde açılan yarışma sayısı 65'dir⁴¹.

Şekil 10: Yıllara Göre Açılan Yarışma Sayıları⁴²

2.4. Mimarlık Faaliyetinde İlgili Aktörler ve Roller

Türkiye'de mimarların profesyonelleşme adına mücadeleleri Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir birlik oluşturma faaliyeti ile başlamıştır. Bu bağlamda, İstanbul'da 1928 yılında, üyeleri

³⁸ Kültür Ekonomisi ve Envanter 2010 çalışması kapsamında mimarlar ile yapılan görüşme notlarından derlenmiştir.

³⁹ YEM (2005), Serbest Mimarlık Büroları Raporu (SMBR), İstanbul, Ankara, İzmir, (2005), Yapı-Endüstri Merkezi Yayını.

⁴⁰ Kültür Ekonomisi ve Envanter 2010 çalışması kapsamında mimarlar ile yapılan görüşme notlarından derlenmiştir.

⁴¹ Şentek vd., 2009

⁴² Şentek vd., 2009

tiyatrocular, edebiyatçılar, ressamalar, heykeltıraşlar ve mimarlardan oluşan Güzel Sanatlar Birliği kurulmuştur. Bu şekildeki bir oluşum, 20. yüzyıl başlarında Avrupa’da görülen sanatçılararası ilişkiyle ve mimarlığı diğer sanatlarla birlikte ele alan anlayışla benzerlikler göstermektedir. Ancak bu şekildeki bir oluşum, güzel sanatlar bölümü içindeki bir dal olan mimarlığın problemlerine çözüm bulmada yetersiz olduğu yönünde eleştirilmiştir. Türk Yüksek Mimarlar Birliği Ankara’da 1927 yılında kurulmuştur. İstanbul’daki bir grup mimarın bu birlikle ilişkiye geçmesi ile 1934 yılında İstanbul Şubesi açılmıştır. 1950 yılına kadar bu birlik, mimarların tek örgütü olmuştur. Bu süreçte, mimarlara özgü bir örgütlenmeyle daha etkin ve yetkili bir şekilde girişimlerde bulunulmuş; Yarışmalar Yönetmeliği’nin kabul edilmesi ve Mimarlar Odası’nın kurulması gibi meslek alanında sağlanan gelişmelerle uzun vadede etkili olunmuştur⁴³.

Birliğin mimarların istediği ölçüde etkili olması için Oda kurulması girişimlerine 1931 yılında başlanılmış, 1954 yılında 6235 sayılı “Mimar ve Mühendisler Odası Kanunu” kabul edilmiştir. Türkiye’de 1920’lerin sonlarında başlayan mesleki örgütlenme çabaları sonucunda Mimarlar Odası’nın kurulması, toplumsal sistem içinde mimarların yetki ve sorumluluklarının devlet tarafından tanınması ve korunması adına kurumsal çerçeveyi oluşturmuştur. Bu süre içinde mimarlar seslerini duyurmak için yayın alanında da etkin olmuşlardır. 1931 yılında Mimar dergisinin çıkması ile başlayan mimarlık yayıncılığı, devlete ve topluma yerli mimarlığın ve Türk mimarlarının varlığını, mimarlara da mimarlığı tanıtmak hedefiyle sürdürülmüştür⁴⁴.

1950’li yıllardan itibaren uygulanan liberal ekonomi politikası 1980’lerden günümüze kadar olan süreçte giderek güçlenmiş, sistem içinde özel girişimin rolü artmıştır. Bu değişim, erken Cumhuriyet yıllarından itibaren devletin en önemli işveren olarak öne çıktığı yapı alanında yeni iş verme ve iş yapma pratikleri oluşturmuş ve mimarlığın meslek alanı olarak yeniden şekillenmesinde etkili olmuştur. 1970’lerde Mimarlar Odası’nın uğraştığı konuların başında kentleşme, gecekondulu oluşumu gibi toplumsal sorunlar gelmektedir. 1980’lerin ilk yarısında mimarlıkta biçim ve anlama yönelik tartışmalar gelişmiş, Batı ülkelerinde 1960’ların ortalarından itibaren süregelen modernin eleştirisi bu bağlamda Türkiye’de de gündeme gelmiştir⁴⁵.

Mimarların meslek alanında örgütlendikleri kurum olan TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul Serbest Mimarlar Derneği ve Mimar ve Mühendisler Grubu Derneğinin kuruluş amacı ve faaliyetleri kısaca aşağıda açıklanmıştır⁴⁶.

TMMOB Mimarlar Odası: 1954 yılında çıkarılan 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimarlar Birliği yasası ile kurulan Mimarlar Odasının görevleri şu şekildedir: Mimarların ortak

⁴³ Ergut, E. A., Özkaya, B., T., (2007), Mimarlar Odası Türkiye Mimarlığını Sunuyor / Değerlendiriyor: Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri, 2000’lerde Türkiye’de Mimarlık: Söylem ve Uygulamalar, Editör: Tansel Korkmaz, TMMOB Mimarlar Odası, s: 149-163, Ankara

⁴⁴ Ergut, E. A., Özkaya, B., T., (2007)

⁴⁵ Ergut, E. A., Özkaya, B., T., (2007)

⁴⁶ Detaylı bilgi için bakınız: <http://www.mimarist.org>, (TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesinin internet sitesi), <http://www.ismd.org.tr> (İstanbul Serbest Mimarlar Derneği’nin internet adresi), <http://mmg.org.tr> (Mimar ve Mühendisler Grubu Derneği), <http://www.mimarlikvakfi.org.tr> (Mimarlık Vakfı)- <http://www.arkitera.com> (Arkitera) - <http://www.yem.net> (Yapı Endüstri Merkezi)

ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki çalışmalarını kolaylaştırmak, mesleğin genel çıkarılara uygun olarak gelişimini sağlamak, mimarların birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü hakim kılmak üzere meslek disiplinini korumak, meslek ve meslek çıkarlarıyla ilgili konularda resmi makamlarla işbirliği yaparak yardım ve önerilerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuat, normlar ve şartnameleri incelemek, bunlar hakkındaki görüş ve düşüncelerini ilgililere bildirmek.

1980'li yıllara kadar çalışmalarını ülkenin  büyük kenti İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulan şubeler ile yürüten Mimarlar Odası'nın bugün 23 ilde şubesi 82 kentte Temsilciliği ve 61 kentte Oda Temsilcisi bulunmaktadır. Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent şubesi Türkiye'de Mimarlar Odası'nın kurucu birimidir. 1954 yılında kurulmuştur. lke/kent/meslek sorunları ile ilgili panel-sempozyum ve kongre organizasyonu, proje hizmetinin yükseltilmesi amacı ile norm/standart ve asgari ücretin belirlenmesi ve belediyeler ile birlikte mesleki denetim uygulaması, danışmanlık hizmeti, mesleki/teknik yayımlar, arşiv/dokümantasyon, hukuk, sanat, kültür ve arkeoloji konulu seminerler, yapı malzemeleri katalogunun hazırlanması gibi hizmetler vermektedir.

İstanbul Serbest Mimarlar Derneği (SMD): İstanbul Serbest Mimarlar Derneği 1987 yılında Ankara'da kurulmuş olan Türk Serbest Mimarlar Derneği'ne (TSMD) paralel bir dernek olarak 2003 yılında İstanbul'da kurulmuştur. TMMOB Mimarlar Odası yesi serbest mimarların bu yerel kurumsal yapılanma ile; küreselleşen Dünya ve Avrupa Birliği ile ilişkiler düzlemindeki "Temsilinde" daha etkin olabileceği, merkezi ve yerel yönetimlerin karar verme süreçlerine, taraf olarak "Katkıda bulunabileceği", kamuoyu ve medya ile ilişkilerde daha yaygın bir "İletişim kurabileceği" ngrlmektedir.

İstanbul Serbest Mimarlar Derneğinin amaçları arasında topluma karşı sorumluluk anlayışı ile planlama ve inşaatın niteliğini yükseltmek, zgr tasarım ve zgr planlamayı mesleğin temel ilkesi olarak almak, mimarlık mesleği tasarım ve uygulama becerisinin, Türk İnşaat Sektörü ve Yapı Malzemesi Endüstrisi' nin geliştirilmesinde ve onun uluslararası rekabet gücünün arttırılmasında öncülük görevi üstlenmesine katkı koymak, mesleğin tüm çalışanlarınca "Mesleki Davranış ve Ahlak İlkeleri" ne uyulmasını sağlamak ve üyelerinin meslek onurlarını haksız tecavüzlerden korumak, Türkiye'de Mimarlık Meslek Hukuku'nun geliştirilmesine ve kurumsallaştırılmasına katkı koymak ve mimarlık hizmetlerinin uluslararası dolaşımında ulusal yararları savunmak, kamu kurumları btlerinden yapılan inşaat harcamaları kapsamındaki mimarlık hizmetleri standartlarını yükseltmek, mesleki deneyimi ülke genelinde yaygınlaştırılmak amacıyla bu hizmetleri o illerdeki meslek erbabına yaptırılmasını sağlamak yer almaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmek üzere, Türk Mimarlar Odası, Mimarlık Vakfı, Mimarlık Enstitüsü ve benzeri mesleki kurum ve kuruluşların çalışmalarına katkı koymaktadır. Doğal ve kültürel mirasın korunması bilincinin yerleşmesini sağlayarak ve ağdaş kullanımlara sunmak üzere araştırma, projelendirme ve gerekli diğer çalışmaların yapılmasını teşvik etmektedir. Ulusal Mimarlık Arşivi'nin oluşması çalışmalarında bulunmaktadır. Sürekli eğitimi sağlamak üzere amaçları doğrultusunda kongreler, seminerler, sergiler, acık oturumlar, ödüller, inceleme gezileri düzenlemek, yayımlar yapmak ve yapılan çalışmalara katkı koymakta, telif haklarının korunması bağlamında çalışmalar yapmaktadır. İstanbul Serbest Mimarlar Derneği tarafından geliştirilen projeler arasında, S.O.S İstanbul Mimarlık ğrencilerine Açık Fikir Projesi Yarışması, AKM'nin Yeniden Kent Kültürüne

Taksim Meydanına ve İstanbul'a Kazanılması için Alternatif Öneriler" Mimarlık Öğrencilerine Açık Fikir Projesi Yarışması, İspanya Büyükelçisi Sn. Joan Closi Matheu tarafından yapılan "Mimarlıkta Geleceği Düşünmek-VII" Konferansı yer almaktadır.

Mimar ve Mühendisler Grubu Derneği: 1993 yılından itibaren aktif faaliyet gösteren Mimar ve Mühendisler Grubu üyeleri arasında, akademisyen, işadami, sanayici ve bürokratlardan oluşan mimar ve mühendisler bulunmaktadır.

Mimarlık Vakfı: Mimarlık Vakfı, Türkiye'deki mimarlık ortamında, mesleki ve sosyal dayanışma, mesleki ve kültürel araştırma ve bilgilenme ihtiyacını karşılamak amacıyla, farklı kuruluş ve kişileri kapsayacak ortak bir örgütlenme oluşturma düşüncesi ile kurulmuştur. Mimarlar Odası çalışmaları ile Mimarlık Vakfı, 31 Ocak 1996 tarihinde İstanbul 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan dava sonucunda 15 Mayıs 1996 tarihinde tescil edilip, vakıf senedinin 29 Haziran 1996 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla kurulmuştur.

Meslek Odası ve Derneklerin yanısıra mimarlık alanında faaliyet gösteren iki özel kurum bulunmaktadır. Bunlardan ilki Yapı Endüstri Merkezi, diğeri ise Arkitera Mimarlık Merkezi'dir.

Yapı Endüstri Merkezi: 1968 yılında kurulan Yapı-Endüstri Merkezi, yapı sektöründe mal ve hizmet üreten kuruluşlar ile yine bu sektörde çalışan profesyonel yöneticiler, mimarlar, mühendisler, müteahhitler ve yapı malzemesi kullanıcısı tüm kesimler için hizmet üreten bir bilgi merkezi olarak faaliyet göstermektedir. Yapı-Endüstri Merkezi'nin gerçekleştirdiği çalışmalar arasında Türk yapı sektörünün tanıtımına yönelik fuarlar düzenlemek, Türk yapı sektörü yıllık raporlarını hazırlamak, seminerler düzenlemek yer almaktadır. Yurtdışı örneklerinin Türkiye'deki bir uzantısı olarak YEM, merkezi yurtdışında bulunan Uluslararası Yapı Merkezleri Birliği'nin (UICB) bir üyesidir. YEM, çeşitli bilgi paylaşma ortamları yaratması açısından Türk yapı malzemesi sektörü için oldukça önemli bir konuma sahiptir.

Arkitera Mimarlık Merkezi: Arkitera Mimarlık Merkezi, mimarlığın Türkiye'de nitelikli bir şekilde uygulanabilmesi ve mimari kalitenin çağdaş ülkeler seviyesine gelebilmesi için çalışmalarını sürdüren bağımsız bir mimarlık merkezidir. Dünyanın pek çok kentinde devletin ve yerel yönetimlerin desteklediği ya da STK olarak çeşitli fonlarla varlıklarını sürdüren mimarlık merkezlerine göre farklı bir yapıya sahip olan Arkitera Mimarlık Merkezi, hiç bir kuruma bağlı olmadan bir STK gibi çalışmalarını sürdürmektedir. Merkezin tüm etkinlikleri Türkiye mimarlık ortamının ihtiyaçları ve imkanları gözönünde tutularak planlanmaktadır. Arkitera Mimarlık Merkezi, Haziran - Ekim 2000 arasında sürdürülen hazırlık çalışmalarının ardından, 9 Ekim 2000'de ilk yayını olan arkitera.com ile faaliyetlerine başlamış, arkitera.com'u diğer yayınlar ve etkinlikler izlemiştir. Merkez, kurulduğu günden bugüne dek çeşitli çalışmalara destek vermiş, mimarlık dünyası için düzenlenen etkinliklerde sektördeki firma, kurum ve üniversiteler ile işbirliği yapmış, fiziksel çevre ve kent sorunları ile ilgili konularda bir buluşma platformu görevi üstlenmiştir. Bu faaliyetlerden belli başlıcaları; 2001 yılında Arkitera Diyalog, 2002 yılında Arkitera Platform, 2003 yılında Arkimeet buluşmaları, 2003 yılında Arkitera Mimarlık Veritabanı, 2004 yılında ilk olarak düzenlenen 1. İstanbul Mimarlık Festivali'dir.

Arkitera yaptığı tüm etkinliklerini üniversiteler ve çeşitli kurumlarla işbirliği içinde sponsorluk destekleriyle yürütmektedir. Birden fazla sponsorun varlığı, merkezin bağımsız karakterini korumaktadır.

3.5. Mimarlık Faaliyetindeki Bilgi Paylaşım Ortamı

Mimarlıkla ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından çok sayıda etkinlik düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin bir çoğu her yıl yapılan düzenli etkinlikler olabildiği gibi çeşitli konularda bir seferliğine yapılan, daha çok mimarlık içindeki aktörleri bir araya getirmeyi hedefleyen, mimarların güncel olayları tartışma imkanı bulduğu organizasyonlar şeklindedir. Etkinliklerin düzenlenmesinde akademisyenler ile Mimarlar Odası, Yapı Endüstri Merkezi gibi aktörlerin işbirliği içinde çalıştığı dikkati çekmektedir. Etkinlik mekanları üniversiteler, Mimarlar Odası ve Yapı Endüstri Merkezi olarak ortaya çıkmaktadır. Mimarlıkla ilgili gerçekleşen etkinlikleri dört başlık altında toplamak mümkündür: Seminer, konferans, fuar ve sempozyum. Seminerler, Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, Yapı Endüstri Merkezi tarafından düzenlenmekte ve bir gün sürmektedir. Her ay düzenli olarak yapılan bu seminerler malzeme tanıtımı ile ilgili konularda olmaktadır. Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi tarafından düzenlenen etkinliklerden bir diğerini konferanslar oluşturmaktadır. Her ay düzenli olarak Cumartesi Buluşmaları “Mimarlar Deneyimlerini Paylaşıyor”, “Kültür Mirasını Koruma ve Restorasyon” Konferans Dizisi başlıklarında değişik katılımcılarla konferanslar düzenlenmektedir. Bu konferansların yanı sıra üniversiteler tarafından düzenlenen ve her yıl tekrarlanan kongre, sempozyum ve konferanslar da mimarlık dünyası içindeki aktörleri bir araya getirmekte ve mimarlıkla ilgili konuları tartışmak için ortamın oluşmasını sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelerden ve değişen yapı malzemelerden mimarların ve ilgili sektörde çalışanların bilgilenmesini sağlamak üzere de çeşitli fuarlar gerçekleşmektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Mimarlıkla ilgili düzenlenen etkinliklerin türleri ve isimleri

Seminerler	Malzeme Tanıtım Semineri
Kongre ve Konferanslar	Cumartesi Buluşmaları “Mimarlar Deneyimlerini Paylaşıyor” - “Kültür Mirasını Koruma ve Restorasyon” Konferans Dizisi - İstanbul: Tarih, Kültür, Mimarlık Katmanları - Yapı Fiziği ve Sürdürülebilir Tasarım Kongresi - 22. ENHR (European Network for Housing Research) Avrupa Konut Araştırmaları Ağı Konferansı - 14th International Planning History Society 2010 Istanbul Conference - Konut Konferansı 2010 - Uluslararası Prefabrik Beton Endüstrisi Kongresi
Fuarlar	Uluslararası Yapı Fuarı - Çelik Yapılar Haftası 2010 İstanbul- 6. Çatı, Cephe ve Yalıtım Sistemleri ve Teknolojileri Fuarı
Sempozyumlar	Uluslararası 21. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu- 2. Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu- Mimarlık Sanat Sempozyumu- Kent Sempozyumu

Mimarlıkla ilgili gelişmelerin takip edilmesini sağlayan, güncel konuların tartışıldığı çok sayıda dergi bulunmaktadır. Bunlar;

- Arredamento Mimarlık Dergisi 2008
- XXI Dergisi Yirmibir Mimarlık Tasarım Mekan [<http://www.xxi.com.tr>]
- Mimarlık Dergisi [<http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarlikdergisi>]
- Mimarist Dergisi [<http://www.mimarist.com>]
- Yapı Dergisi [<http://www.yapidergisi.com>]

- Konsept Projeler Dergisi [<http://www.konseptprojelerdergisi.>]
- Tasarım Merkezi Dergisi [www.tasarimmerkezi.com.tr]
- Portfolyo Dergisi [<http://www.portfolyoyty.com>]
- Yeni Mimar [<http://www.yenimimar.com>]
- Mimarizm [<http://www.mimarizm.com>]
- Dexigner [<http://www.dexigner.com>]
- Mimdaporg [<http://www.mimdap.org>]
- Arkiteracom [<http://www.arkitera.com>]

3.6. Mimarlık Faaliyetinin Yerleşim Eğilimleri ve Mekansal Yoğunlaşmaları

Türkiye’de 2009 yılında Mimarlar Odasına kayıtlı toplam 35.097 mimar, 6.323 mimari büro bulunmaktadır. Türkiye genelinde incelendiğinde ise mimarların %41,4’ünü, mimarlık bürolarının da %21,2’sini bulandıran İstanbul Bölgesi (İstanbul, Tekirdağ) 1. sırada yer almaktadır (Tablo 5)⁴⁷. 2000 yılında UIA’nın araştırmasına göre Türkiye’deki mimar sayısı 28.753’tür, 9 yılda mimar sayısı %25 artmıştır⁴⁸.

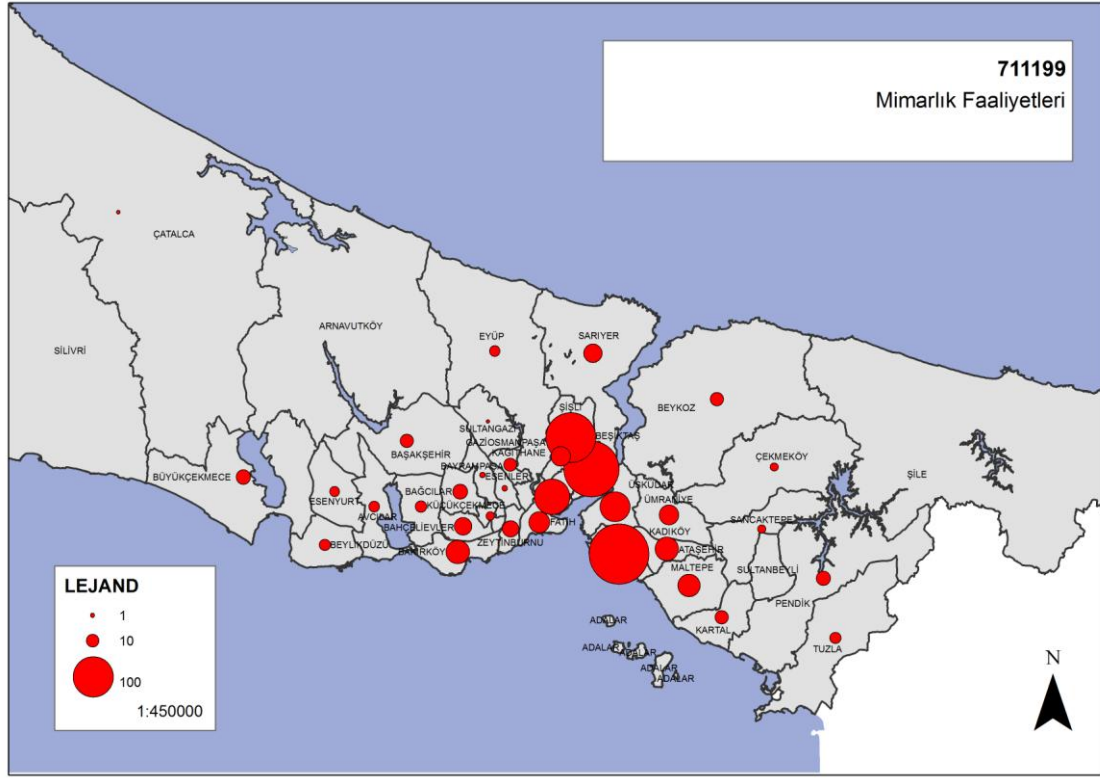
Tablo 5: TMMOB Mimarlar Odasının Şubelerine göre üye ve tescilli üyelerin dağılımı, 2009

	Üye sayısı		Tescilli Üye Sayısı	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İstanbul	14524	41,4	1341	21,2
Ankara	7129	20,3	733	11,6
İzmir	3506	10,0	743	11,8
Antalya	1442	4,1	434	6,9
Bursa	1107	3,2	358	5,7
Konya	1004	2,9	411	6,5
Adana	748	2,1	219	3,5
Muğla	704	2,0	298	4,7
Trabzon	568	1,6	150	2,4
Kocaeli	481	1,4	157	2,5
Gaziantep	478	1,4	163	2,6
Mersin	439	1,3	164	2,6
Samsun	418	1,2	181	2,9
Kayseri	416	1,2	210	3,3
Diyarbakır	381	1,1	106	1,7
Balıkesir	282	0,8	113	1,8
Eskişehir	257	0,7	60	0,9
Hatay	255	0,7	70	1,1
Denizli	251	0,7	124	2,0
Van	180	0,5	48	0,8
Çanakkale	141	0,4	75	1,2
Ordu	124	0,4	66	1,0
Malatya	108	0,3	40	0,6
Elazığ	69	0,2	31	0,5
Giresun	67	0,2	28	0,4
TOPLAM	35079	100,0	6323	100,0

İstanbul Ticaret Odası’na kayıtlı mimarlık ofislerinin ilçelere göre dağılımı incelendiğinde, ofislerin Anadolu Yakasında Kadıköy (%23), Avrupa Yakasında Beşiktaş (%20), Şişli (%13) ve Beyoğlu (%7) ilçelerinde yoğunlaşma gösterdikleri görülmektedir (Şekil 11, Şekil 12, Şekil 13). Mimarlık ofisinin yer seçim tercihinde en önemli unsur düşük kira bedelleri olmakla birlikte, birçok firma merkezde olmayı, işbirliği içinde olduğu kişi ve kurumlarla kolay iletişim kurmayı istediğinden kentin merkezindeki ilçeleri tercih etmektedir. Avan proje diğer bir ifade ile tasarım projesi yapılıyorsa, işverene yakın olmanın çok önemli olmadığı mimarlarla yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte mimar, sonuna kadar projeyi yöneten ekibin içinde yer aldığı, kentin merkezinde olarak işin içindeki insanlarla

⁴⁷ Şentek vd., 2009

⁴⁸ YEM, 2005

Şekil 13: İstanbul'daki Mimarlık Faaliyetinde Bulunan Firmaların İlçelere Göre Dağılımı⁵²

Mimarlık bürolarının hizmet etki alanları incelendiğinde, %37'sinin yurtdışında da tasarım ve danışmanlık hizmeti verildiği çeşitli araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. %63'ü ise sadece Türkiye çapında hizmet vermektedir. “Yalnızca bulunduğu şehirde hizmet verenlerin oranı ise %7'dir. Yalnızca kendi coğrafi bölgesinde hizmet verenlerin oranı ise %22'dir. Proje yurtiçinde bölgesel kısıtlamalardan bağımsızdır. Büroların faaliyet gösterdiği ülkeler arasında Rusya, Türk Cumhuriyetleri, Libya, Hindistan, Pakistan, Japonya, Arnavutluk, Slovenya, Suriye, Çek Cumhuriyeti yer almaktadır⁵³.

4. YASAL DÜZENLEMELER AÇISINDAN MİMARLIK

Mimarın iş yapabilirlik zeminin sağlam olması, mimara atfedilen rolün tanınırlığının artmasından öte yasal zeminde de kurulmuş olmasına bağlıdır. Mimarlık faaliyetini doğrudan ve dolaylı şekilde etkileyen bir çok yasal düzenleme söz konusudur. Bunlar, mimarlık mesleğini icra edecek olanların tarif edildiği ve mimarların mesleki hakların ve tasarlanan mimari ürünün üzerindeki her türlü fikri hakların korunduğu, dolaylı olarak mimarları etkileyen, yapının denetiminden sorumlu kişileri ve görevlerini tarif eden kanunlar, yönetmelikler ve şartnamelerdir. Mimarlıkla ilgili kanunlar;

- 3458 numaralı, 17.06.1938 kabul tarihli Mimarlık ve Mühendislik Hakkında Kanun,
- 6235 sayılı kanun, 27.01.1954 kabul tarihli Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu,

⁵² İstanbul Ticaret Odası (İTO), Ekonomik Faaliyetlere Göre Firma Sayısı Veri Tabanı, 2009

⁵³ YEM, 2005

- 5665 sayılı 06.03.2003 tarihli 'Yabancıların Çalışma İzinlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun,
- 5846 sayılı, 5/12/1951 tarihli ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu,
- 4708 Sayılı 29.6.2001 kabul tarihli Yapı Denetimi Kanunu'dur.

Bu kanunlarla getirilen düzenlemelere ilişkin kısa açıklamalar aşağıda belirtilmiştir:

Kanun Adı	Açıklama	Sayı	Kabul Tarihi
Mimarlık ve Mühendislik Hakkında Kanun	Mimarlık ve mühendislik mesleğini icra etmek için gerekli koşullar bu kanunla belirlenmiştir	3458	17.06.1938
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu	Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olup da mesleki faaliyette bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları teşkilatı içinde toplayan tüzel kişiliğe sahip Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği bu kanuna göre kurulmuştur.	6235	04.02.1954
Yabancıların Çalışma İzinlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun	Avrupa Birliğine üye ülkelerden veya Bakanlar Kurulunca belirlenecek diğer ülkelerden gelecek yabancı mimar ve mühendislerin çalışma izinlerinin verilmesine ilişkin koşullar bu yasa da belirtilmiştir.	5665	06.03.2003
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	Bu kanunda mimarlık eserleri, güzel sanatlar eserleri olarak tarif edilmektedir. Eser sahibi, güzel sanat eserinde adını kullandığı sürece eserin sahibi sayılmaktadır. Fikir ve sanat eserleri üzerinde sahiplerinin mali ve manevi her türlü hakkı bu kanun kapsamında korunmaktadır.	5846	13.12.1951
Yapı Denetimi Kanunu	bu kanun kapsamına giren her türlü yapı, yapı denetim kuruluşlarının denetimine tabidir. Yapı denetim kuruluşları, denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol eleman istihdam etmek zorundadır. Yapı denetim kuruluşlarının görevleri arasında, yapının inşa edileceği arsa veya arazinin zemin ve temel raporları ile uygulama projelerini ilgili mevzuata göre incelemek, yapı ruhsatının ilgili bölümünü imzalamak, yapının ruhsat ve ekleri ile mevzuata uygun olarak planlanmasını denetlemek	4708	13.07.2001

Yönetmelikler

Yukarıda açıklanan kanunların yanı sıra TMMOB Mimarlar Odası tarafından mimarlık hizmetinin sunulmasında ortaya çıkabilecek sorunları önlemek, mimarların birbirleri ve halkla olan ilişkilerinde güven ortamını yaratmak, mimarlık mesleği ve mesleki hizmetin etkinliğini, verimliliğini ve gelişimini sürekli kılmak, mimarların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin ortak çıkarlara uygun olarak gelişmesini sağlamak üzere aşağıdaki yönetmelikler düzenlenmiştir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Ana Yönetmeliği

[Resmi Gazete Tarihi: 02.12.2002 Sayısı: 24954]

Bu Ana Yönetmelik; kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve bağlı Odalarının işlev, işleyiş ve amaçlarını, üyelerinin,organlarının görev ve yetkilerini kapsar. Bu Ana Yönetmelik 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

6235 sayılı Kanun ile kurulan ve Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını uygulamaya yetkili olup da, mesleki etkinlikte bulunan yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimarları örgütü içinde toplayan, tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), bu ana yönetmelik hükümlerine bağlıdır.

TMMOB İşyeri Temsilcilikleri Kurulu ve İşyeri Temsilciliği Yönetmeliği, 19. Genel Kurul

Kamu ve özel sektörde çalışan mimarların; mesleki alanda gereksinmelerini karşılamak, mesleki uğraşlarını kolaylaştırmak, mesleki hizmet güvencesini sağlamak ve korumak ile bu üyeler arasında mesleki dayanışma ortamı oluşturmak ve Mimarlar Odası ile doğrudan ilişkilerini sağlamak ve bu yolla meslek etiğini, kamu ve toplum çıkarlarını korumak, üyelerin demokratik, ekonomik ve özlük haklarını geliştirmek amacıyla İşyeri Temsilcilikleri kurulmaktadır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Ana Yönetmeliği; kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ve bağlı Odalarının işlev, işleyiş ve amaçlarını, üyelerinin, organlarının görev ve yetkilerini kapsamaktadır.

TMMOB Mesleki Davranış Kuralları Yönetmeliği

Bu Yönetmelik, 27/01/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 2. maddesinin (b) fıkrası hükmüne dayanılarak hazırlanmıştır. Amacı, mimarların, mimari faaliyet alanları ve sundukları mimarlık hizmetinin türü ne olursa olsun, mimarlık uygulamalarında ve mesleki etkinliklerinde topluma, işverene, meslektaşlarına ve Mimarlar Odasına karşı davranışlarına ilişkin yükümlülükleri ve meslek mensuplarının birbiriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmakla ilgili, usul ve esasları düzenlemektir. Bu yönetmelik, kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörde serbest olarak mimarlık faaliyetinde bulunan bütün mimarları kapsamaktadır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Mimarlar Odası, Serbest Mimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil ve Mesleki Denetim Yönetmeliği

[02.06.2005 tarih 25833 sayılı T.C. Resmi Gazete]

Bu Yönetmeliğin amacı; mesleki uygulamalarda kamu yararını, meslek haklarını ve etiğini korumak, müelliflik haklarını gözetmek, haksız rekabeti önlemek, mesleki sorumlulukları tanımlamak ve mesleki değerlendirmeye esas sicilleri tutmaktır.

Bu Yönetmelik, serbest mimarlık hizmetleri üreten mimarlara tescil belgesi verilmesi, tescil belgesi verilen mimarların görev ve sorumlulukları ile mesleki etkinliklerinin denetim kurallarını, serbest mimarlık hizmetlerinin yapılmasında uyulacak kuralları ve uygulamaların

tarifini kapsamaktadır. Bu yönetmelik, 17.06.1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile 27.01.1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 13. ve 39. Maddesine dayanmaktadır.

Mimar: Mimarlık hizmetlerini, eğitimi, uzmanlığı ve çalışma konularına göre, Mimarlar Odasının ilgili kanun, tüzük ve yönetmeliklerine uygun olarak yapmaya yetkili, yükümlülüklerini yerine getirerek üyelik sıfatını ve unvanını koruyan, çalışması kısıtlanmamış serbest, kamu görevlisi ya da ücretli çalışanlar olarak tanımlanmaktadır.

Mimarlık hizmetleri: Uygulama yapmaya, kabule ve imzaya mimarın yetkili olduğu, her türlü araştırma, danışmanlık, bilirkişilik, etüt, tasarım, plan, proje, resim ve hesapların hazırlanması ve bunların uygulanması ile her türlü denetim ve kontrollük hizmetlerini içermektedir.

Yönetmeliğin 2. Bölüm, Madde 5’de mimarlık hizmetleri, mimari tasarım, mimari uygulama ve yönetimi hizmetleri, mimari danışmanlık, mimari eğitim, diğer sanatsal çalışmalar başlığı altında belirtilmekte. Aynı bölüm içinde madde 6’da serbest mimarlık hizmetleri büro tescil belgesine tabi mimarlık hizmetleri, mimarlık hizmetleri içerisinde tanımlanan; mimari proje hizmetleri, rölöve, restitüsyon, restorasyon çalışmaları, imar planlama çalışmaları, koruma amaçlı imar planları, mimari mesleki kontrollük hizmetleri, mimari mesuliyet hizmetleri olarak ifade edilmekte.

Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi Yönetmeliği

Anayasa’nın 135. maddesi ile 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Kanun, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu ve ilgili diğer kanunlara göre, Mimarlar Odası’nın görevleri arasında bulunan mesleğin genel menfaatleri, kamu ve toplum yararı doğrultusunda yürütülecek sürekli mesleki gelişim, araştırma ve uygulamaları bu Yönetmelikte düzenlenen amaç, yöntem, ilke ve koşullar içerisinde yerine getirmek üzere “Mimarlar Odası Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi” (SMGM) kurulmuştur.

Bu Yönetmeliğin amacı, mimarlık mesleği ve mesleki hizmetin; etkinliğini, verimliliğini ve gelişimini sürekli kılmak üzere; meslek mensuplarına değişen dünya koşulları, bilimsel-teknolojik gelişmeler ve çağdaş toplumsal gereksinimler çerçevesinde, mesleki formasyonlarını sürekli geliştirme ortamlarını, olanaklarını ve fırsatlarını sunmak, mevcut deneyimleri ile birlikte bilgilerini güncelleştirmek, edindiği yeni bilgi ve becerilerini değerlendirmek ve referansları haline getirmektir.

Mimarlık Mühendislik Şehircilik ve Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları Yönetmeliği

[Resmî Gazete Tarihi: 19.08.1970 Sayısı: 13584]

Bu yönetmelikte belirtilen usullere uyularak ve bu yönetmelik çerçevesi içinde yapılan Mimarlık, Mühendislik, Kentsel Tasarım ve Şehircilik alanındaki yarışmalara "Proje Yarışması" denir. Bu yönetmelik Mimarlık, Mühendislik, Şehircilik ve Kentsel Tasarım proje yarışmalarında izlenecek yol, görev, yetki ve sorumlulukları tayin ve tespit eder. Mimarlar Odası üyelerinin katılabilmesi için, bütün kamu ve özel sektör kuruluşları ile bağlı müesseselerin çıkaracakları yarışmaların asgari koşullarının bu yönetmelik usullerine uyması zorunludur.

Bu yönetmelik hükümlerine uygun olarak yapılmayan yarışmalar geçerli değildir. Yarışmalar, yapılması düşünülen konularda günün mimarlık, mühendislik ve sanat anlayışına uygun, işletme ve ilk tesis maliyetleri yönünden en ekonomik çözümleri bulmak ve güzel sanatları teşvik etmek amacıyla açılır. Bu yönetmelikte saptanmış bütün konuları Mimarlar Odası adına Yarışmalar Komitesi düzenler ve izler.

Mimarlar Odası, Mimarlık Akreditasyon Kurulu Yönetmeliği

Bu Yönetmelik; Anayasa'nın 135. maddesi ile 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Kanun ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 2. ve 39. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu'nun 2. maddesinde sayılan; meslek mensuplarının müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak amaçlarıyla ve meslek menfaatleriyle ilgili işlerde resmî makamlarla işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve tekliflerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, fennî şartnameleri incelemek ve bunlar hakkındaki görüş ve düşünceleri ilgililere bildirmek görevleriyle, mimarlık eğitimini değerlendirmek ve yetkinlik çalışmaları aracılığı ile geliştirmek üzere "Mimarlık Akreditasyon Kurulu" (MİAK) kurulmuştur. Mimarlık Akreditasyon Kurulu'nun temel amacı mimarlık eğitimini değerlendirme ve yetkinlik çalışmaları aracılığı ile geliştirmektir. Böylece, daha iyi eğitilmiş ve kalitesi yükseltilmiş mimarlar yetiştirilerek toplum refahının ileri götürülmesi hedeflenmiştir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Mimarlar Odası, Serbest Mimarlık Hizmetlerini Uygulama, Tescil ve Mesleki Denetim Yönetmeliği

[02.06.2005 tarih 25833 sayılı T.C. Resmi Gazete]

Bu Yönetmelik, 17/6/1938 tarihli ve 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile 27/1/1954 tarihli ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 13. ve 39. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu Yönetmeliğin amacı; mesleki uygulamalarda kamu yararını, mesleki hakları ve etiği korumak, müelliflik haklarını gözetmek, haksız rekabeti önlemek, mesleki sorumlulukları tanımlamak ve mesleki değerlendirmeye esas sicilleri tutmaktır. Bu Yönetmelik, serbest mimarlık hizmetleri üreten mimarlara tescil belgesi verilmesi, tescil belgesi verilen mimarların görev ve sorumlulukları ile mesleki etkinliklerinin denetim kurallarını, serbest mimarlık hizmetlerinin yapılmasında uyulacak kuralları ve uygulamaların tarifini kapsar.

Mimarlar Odası, bu anlamda mimarlık hizmetlerinin niteliği ve bunların karşılığında ödenecek en az ücretlerin belirlenmesini sağlamak üzere 22.12.2006 tarih 40/17 nolu MYK toplantısında görüşülerek kabul edilen TMMOB Mimarlar Odası Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu (Fenni Mesuliyet) Hizmetleri Şartnamesi ve En Az Bedel Tarifesini hazırlamıştır. Bu şartname, mimarlık hizmetleri üreten mimarların hak ve sorumlulukları ile bu hizmetleri karşılığında belirlenecek asgari ücretleri ile mimarların görev ve sorumlulukları ile mesleki etkinliklerinin denetim kurallarını, serbest mimarlık hizmetlerinin yapılmasında uyulacak kuralları ve uygulamaları tarif etmektedir.

Bu şartname ile mimari teknik uygulama sorumluluğu hizmetlerinin nitelikli ve etkin bir şekilde yapılması, bu şekilde yapıların onaylı proje ve ekleri ile Yapı Ruhsatı koşullarına,

yürürlükteki Kanun, İmar planı, ilgili yönetmelik hükümleri, Türk standartları, bilimsel kurallar, teknik şartnameler, fen, sanat ve sağlık kurallarına ve tüm mevzuat hükümlerine uygun olarak inşa edilmesi ve nitelikli, sağlam, sağlıklı olarak tamamlanarak tam ve güvenli şekilde sahiplerine ve kullanıcılarına teslim edilmesi, yapı üretiminin denetimi ve ilgili projelerin onayı, denetimi ve yapı kullanma izin belgesi verilmesiyle görevli kamu kuruluşlarına yardımcı ve destek olunması amaçlanmaktadır. Bu şartname, 4708 sayılı Yapı Denetim Kanunu kapsamı dışında kalan yapı ve bölgelerde inşa edilecek olan ve İmar Kanunu ve ilgili mevzuatta “Fenni Mesuliyet Hizmetleri” olarak tanımlanan, “Mimari Teknik Uygulama Sorumluluğu Hizmetleri” ni kapsar.

3194 Sayılı İmar Kanunu, 5393 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Kurulması Hakkında Kanun, 6235-7303 Sayılı TMMOB Kanunu, 3458 Sayılı Mimarlık ve Mühendislik Hakkında Kanun, 5216 Sayılı Belediye Kanunu, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, 5393 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun kapsamında kalan Belediyelerce hazırlanan İmar Yönetmelikleri, TS8737 Yapı Ruhsat Formu ve TS10970 Yapı Kullanma İzin Belgesi Formu hükümleri, TMMOB Mimarlar Odası yönetmelik ve şartnameleri, bu yönetmeliğin dayanaklarını teşkil eder.

5. MİMARİ EĞİTİM ALTYAPISI AÇISINDAN İSTANBUL

Mimarlığın diğer kültür endüstrileri sektörlerinden en önemli farkı, mimarlık faaliyetini icra edebilmek için YÖK’ün kabul ettiği 4 yıllık lisans programlarından mezun olmak ve Mimarlar Odası’na üye olmak gerekmektedir. Dolayısıyla üniversiteler birinci derecede insan kaynağı yetiştirmede önemli kuruluşlardır. Mimarlık eğitimi veren kurumlar incelendiğinde İstanbul’da lisans düzeyinde 5 devlet, 13 vakıf olmak üzere toplam 18 üniversitenin olduğu, bu kurumların, lisans, lisansüstü düzeylerinde mimarlık ve güzel sanatlar fakülteleri bünyesinde mimarlık, iç mimarlık, mimari restorasyon, şehir planlama, endüstri ürünleri tasarımı gibi mimari konularda eğitim verdikleri görülmüştür. Devlet Üniversitelerindeki 2010 yılına ait toplam öğrenci kontenjan sayısı 831 iken bu değer aynı yıl için vakıf üniversitelerinde 2.166’dır⁵⁴. Sertifikalı eğitim veren kurumlardaki öğrenci kontenjan sayısı ise 268’dir. Diğer bir ifade ile mimarlık faaliyetinin insan kaynağı arzında üniversitelerin payı % 92 iken, kursların payı %8’dir (Tablo 6, Tablo 7).

⁵⁴ OSYM (2010), Üniversitelerde bölümlere göre öğrenci kontenjan sayısı
[http://dokuman.osym.gov.tr/2010/2010_OSYS_TERCIH_KILAVUZU/2010_OSYS_Tablo4.pdf]

Tablo 6: Üniversitelere Göre Mimarlık Fakültelerindeki Bölümlerin Öğrenci Kontenjan Sayısı ve Kuruluş Yılı

Adı	Bölümler	Kontenjan (öğrenci)	Kuruluş Yılı
İstanbul Teknik Üniversitesi	Mimarlık	298	1944
	İç Mimarlık		2002
	Şehir ve Bölge Planlama		1981
	Peyzaj Mimarlığı		2002
	Endüstri Ürünleri Tasarımı		1993
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	Mimarlık	200	1883
	İç Mimarlık		1925
	Endüstri Ürünleri Tasarımı		1971
	Şehir ve Bölge Planlama		1982
Yıldız Teknik Üniversitesi	Mimarlık	230	1942
	Şehir ve Bölge Planlama		1982
Marmara Üniversitesi	İç Mimarlık	31	1962
İstanbul Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	72	
Arel Üniversitesi	Mimarlık	133	2007
	İç Mimarlık		
Aydın Üniversitesi	Mimarlık	277	2007
	İç Mimarlık		
Bahçeşehir Üniversitesi	Mimarlık	147	2002
	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı		
Beykent Üniversitesi	Mimarlık	280	1997
	İç Mimarlık		
Doğuş Üniversitesi	Mimarlık	103	1997
	İç Mimarlık		
Haliç Üniversitesi	Mimarlık	157	2006
	İç Mimarlık		
İstanbul Bilgi Üniversitesi	Mimarlık	140	1994
	İç Mimarlık		
İstanbul Ticaret Üniversitesi	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	40	2007
Işık Üniversitesi	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	155	2007
	İç Mimarlık		
Kültür Üniversitesi	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	145	1998
Maltepe Üniversitesi	Mimarlık	189	1997
	İç Mimarlık		
Okan Üniversitesi	İç Mimarlık	190	2003
	Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarisi		
Yeditepe Üniversitesi	Mimarlık	210	2000
	İç Mimarlık		
	Peyzaj Mimarlığı		

Tablo 7: Mimarlık Eğitimi Veren Kursların Öğrenci Kontenjan Sayısı ve Kuruluş Yılı

Adı	Bölümler	Kontenjan (öğrenci)	Kuruluş Yılı
Plato Meslek Yüksekokulu	Mimari Restorasyon Bölümü	170	2009
Akademi İstanbul	İç Mimarlık	25	1995
Pera Güzel Sanatlar Okulu	İç Mimarlık ve Dekorasyon	40	1991
Zorbay Art	İç Mimarlık	12	
Moda Akademi	İç Mimarlık	13	
İstasyon Sanat Akademisi	İç Mimarlık		1980
Akiza Bilişim Akademisi	Mimarlık	8	

6. MİMARLIK FAALİYETİNİN ÖNÜNDEKİ FIRSAT VE TEHDİTLER⁵⁵

Mimarlığın önündeki fırsat ve tehditleri, mimarlık için önemli konular bağlamında ele alarak incelemek mümkündür. Yaratıcılığa dayalı ekonomik faaliyet olan mimarlıkta, yaratıcılık kapasitesini olumlu ve/veya olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesi öncelikli bir konudur. Bunun yanı sıra mimarlıkta iş bağlantılarının kurulmasının önündeki sorunlar ve potansiyeller ile bilgi paylaşım ortamını olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler ortaya çıkartılarak, kamu politikalarına yönelik öneriler için gerekli altlık oluşturulmuştur.

6.1. Yaratıcı Kapasitesinde Etkili Olan Faktörler

Yapı Üretim Süreci: Mimar tasarımını, kent planlarında belirlenen yapılaşma koşullarına uygun olarak, o çerçevede hazırlamaktadır. Diğer taraftan belediyeden yapı ruhsatı alınabilmesi için ekinde yapının mimari projesinin olması gerekmektedir. Bu durum mimarın standart bir yasal prosedürü içeren sürecin içinde kalan kişi olmasına neden olabilmektedir. Günümüzün geldiği noktada mimarlık, sadece işlevsel ve estetik yapılar üretmenin aracı değil, küresel rekabet ortamında yapıyı çevre üzerinden stratejiler geliştirilerek, kentlerin birbiri ile rekabetinde pazarlama aracı olmaya başlamıştır. Özellikle 1980'lerden sonra sermayenin yapıyı çevre üzerinde söz sahibi olması ile birlikte, mimarlık meslek pratiğinde mal sahibi ve işveren taleplerinin üretilen yapının son yaratıcısı olan mimarın üstünde bir etkiye sahip olduğunu gözlemlemek mümkündür. Girişimin niteliğinin sorumlusu mimar olsa da yetkilisinin mal sahibi veya yönetici olması, onun toplumla çok güçlü bir ilişki yaşamasını, sürekli iletişim içinde olmasını gerektirmektedir. İşverenin ve toplumun mimari tasarımın önemi ile ilgili bilinçli olması gerekmektedir. Yaratıcılığın en fazla olduğu işlerden biri olan mimaride, yapının tasarlandığı şekliyle inşa edilmesinde mimar ile işverenin aynı dili konuşuyor olması gerekli bir koşul olarak kendini göstermektedir. Günümüzde, mimarların en çok mücadele ettiği konuların başında, yapı üretim sürecinde işverenin isteklerinin, mimarın tasarımından farklı olması ve uygulamanın mimarı gözardı ederek gerçekleşmesi gelmektedir.

Serbest piyasa kurallarının geçerli olduğu bir ortamda, genel beğenilere göre yapı üretim mantığının yerleşmesi, yerel koşulların dikkate alınmadığı, özgün bir kimliği olmayan, her yerde geçerli olan tek tip, standart yapı üretimini hızlandırmıştır. Farklı yerlerde birbirine

⁵⁵ Kültür Ekonomisi ve Envanter 2010 çalışması kapsamında mimarlar ile yapılan görüşme notlarından derlenmiştir.

benzer toplu konut, alışveriş merkezleri yapılmaya başlamıştır. Sonuçta ortaya birbirinin aynısı olan kimliksiz bir kentsel çevre ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumun ortaya çıkması, mimarının seri üretim çarkı içine girmesinde etkili olmuştur. Bu eğilimler, mekân-işlev ve insan arasındaki ilişkiyi sayısallaştırmakta ve mekânı tek tipleştirilmektedir. Mimar B, bu durumu ve mimarlık açısından yarattığı sorunu şu şekilde dile getirmektedir.

“Kentlerin yenilenmesi mimarlar üzerinden gidiyor. Mesleğin özü ile ilgili tercih Süleymaniye, Tarlabası ile ilgili konuları ele aldığımızda mimarın orada yaptığı dönüşümü sadece fiziki boyutu ile değil sosyal boyutu ile de düşünmesi gerekir. Fiziki ürünler çok iyi ürünler olabilir. Buna yönelik hiçbir eleştiri getirmiyorum. Ama bu ürünü bağlamdan kopardığınız zaman verdiğiniz ürün ne kadar mimarlık adına iyi olursa olsun toplumsal-kültürel kaosun işaretçisidir. Çünkü mekân içinde yaşayanla bir bütündür. Coğrafya ile bütünleşmeli örnek yeşil alanın üzerine kat balkonları kat bahçeleri çatısı yeşil olan bina yapıp bunu da yeşil mimari olarak sunmak bağlamdan kopmaktır. Fiziki olarak iyi mekânlar üretilebilir ama sosyal çevresinden bağlamdan kopmuş ürün, sonuçları itibari ile kaygı verici. Büyükdere aksında yapılmış yapıların büyük çoğunluğu başka yerde yapılıyorsa çok değerli olurdu. X alışveriş merkezi şehrin göbeğinde değil de başka bir yerde yapılıyorsa, altyapısı ile çevresi ile birlikte düşünülseydi, takdire şayandı. Biçim olarak ne kadar iyi olursa olsun, fonksiyonları ne kadar iyi çözümlenirse çözümlensin, ne kadar iyi bir mimarlık örneği olursa olsun, bağlamdan kopuksa iyi bir mimarlık örneği diyemiyorum. Çünkü mimari ürünü bir bütün olarak değerlendirmek gerekiyor”.

Özellikle 1980 sonrasındaki eğilimlere bakıldığında, mimari tasarım, mekânın ekonomik değerini artırmaktadır. Sermaye hareketinin serbestleştirilmesi, 1950’li yıllardaki kamu mimarlığı yerine, rantaya yönelik mimarlığı ortaya çıkarmaktadır. Mimarlığın bir rant aracı olmaya başlaması, mimarın süreç içinde özne olan kimliğini, araç haline dönüştürmektedir. Diğer bir ifade ile mimarlık ne yazık ki, yasal prosedürü yerine getirmek için ruhsatın ekine yerleştirilmek için gerçekleştirilmiş “bir çizim” olarak görülmektedir.

Eğitim: İstanbul, mimarlık eğitimi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Çok sayıda kamu ve özel üniversitenin varlığı, mimarlık için hem insan kaynağı yaratmakta hem de mimaride akademik anlamda araştırma-geliştirme açısından potansiyel oluşturmaktadır.

Teknoloji: Teknolojik ilerlemelerin mimarlığa etkisi iki türlü olmaktadır. İlki yapı malzeme ve yapım sisteminde çeşitlilik ve yenilik sağlamaktadır. Örneğin, kalıp sistemlerinde, hazır beton teknolojisinde değişimler olmuş, yeni ürünler piyasaya sunulmuştur. Yapı malzemeleri ve teknolojilerindeki çeşitlilik, mimarın bir anlamda yaratıcılığını geliştirmede fırsat olmaktadır. Ayrıca dijital ortamda proje üretimi ile hem hız hem de maliyetlerde bir avantaj elde edilmiştir. Bununla birlikte, dijital üretimin yaygınlaşması, mimari tasarımda kopyalanma riskini beraberinde getirmiştir.

Ekonomik yapı: Ülke koşullarındaki ekonomik yapı, mimarlık ve yapı üretim sürecini doğrudan etkilemektedir. Finansal krizlerden en çok etkilenen sektörlerden biri inşaattır. Yapı sektöründe finans sorunları ortaya çıktığı zaman en başta mimari faaliyetler olumsuz etkilenmektedir. Örneğin, 2000’li yılların en önemli gelişmelerinden birisi özellikle konut

kredilerdeki faiz oranlarının düşmesidir. Bu durum konut ve diğer konut dışı yapı üretiminde artışı beraberinde getirmiştir.

Mimarların işteki konumu: 1950'lere kadar kamunun öncülüğünde olan ve mimarların daha çok ücretli olduğu bir ortamda gerçekleşen mimarlık faaliyeti, günümüzde gayrimenkul geliştirme ve inşaat şirketlerinde ücretli olarak çalıştıkları bir sistem mantığına göre işlemektedir. Mimarın, ücretli olarak bir kuruma bağımlı çalışması, ortak bir çalışma süreci ile tasarım ve uygulama sürecini ortaya çıkarmaktadır. Mimar B, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Tasarım ofislerinde bir kişi mi tasarlıyor? Bir kişinin adı var belki, ilk ana fikri o veriyor ama orada ortak bir üretim var, hiç kimse çalıştığı ortamdan bağımsız bir şey üretmiyor.”

Telif hakkı: Tasarımın olduğu her alanda olduğu gibi mimarlıkta da telif hakkı meselesi en çok mücadele edilen konuların başında gelmektedir. Yasal anlamda mimarı koruyan yasal bir sistem olmasına rağmen, denetleme sistemindeki eksikliklerden kaynaklanan sebeplerle uygulamada kopyalamanın önüne geçilememektedir.

6.2. İş Bağlantılarının Kurulmasında Etkili Olan Faktörler

Kamu ihale yasası: Yeni kamu ihale yasasındaki eksikliklerden kaynaklanan sebeplerle, ihale tekliflerinde idarenin belirlediği muammer bedelin altında fiyat verilmesi, işin en düşük teklifi veren tarafından yapılıyor olmasına diğer bir ifade ile mimari yetkinlikten çok, düşük ücretin ön plana çıktığı bir durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Vakıflar İdaresi, Tarihi Çevre Müdürlüğü gibi kurumlar tarafından 1. grup tarihi eserlerin restorasyonu için ilgili fonların ayrılıp, ihaleler çıkartılmaktadır. Bu olumlu bir gelişmedir. Ancak ihale yasasındaki eksikliklerden kaynaklanan sebeplerle en ucuz teklifi alan firmanın proje yapması bazı durumlarda niteliğin istenilen kaliteye ulaşamama riskini beraberinde getirmektedir.

Mimari ve kentsel tasarım yarışmaları: Yarışmalar, piyasa içindeki tüm aktörlerin eşit koşullar altında, tasarımları ile yarıştığı bir ortamın oluşmasında bir fırsattır. Ancak çoğu zaman, yarışma projelerinde ödül alan projelerin fizik mekanda uygulanmadığı durumlarla da karşılaşılabilenkte, idare projeleri kendi inisiyatifleri doğrultusunda şekillendirebilmektedir.

Yatırımcıların varlığı: Mimarlığın, yatırımcı ve diğer bir ifade ile finans konuları ile güçlü bir ilişkisi vardır. Türkiye’de özellikle 2000’li yıllardan sonra yapı çevreye olan yatırımlardaki artış, büyük ölçekli inşaat şirketleri ve gayrimenkul yatırım ortaklığı şirketlerinin sayısının artması inşaat sektörünü canlandırmış, bunun yanı sıra tasarıma yönelik yapı üretimi bilinci ile yatırımcı ile mimar arasında kuvvetli ilişkiler kurulmaya başlamıştır. Mimar A, bu durumu aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

“Para varsa mimarlık var para yoksa yok. Bir sermayeye ihtiyaç var ki o inşa edilsin. Sade mimar değil yatırımcının da eğitilmiş olması lazım. Eğer yatırımcı eğitilmiş değilse, yurtdışındaki binalara özeniyorsa, bana Londra’daki binanın aynısını yap diye geliyorsa bunun mücadelesi çok zor. Oradaki gördüğünün oraya özgü olduğuna, oradaki yaşam şartlarına uygun olduğuna, oradaki insanın dünya görüşlerine uygun

olduğuna ikna edeceksiniz. Mimarlık bürosunun da yaşaması gerekiyor bir noktadan sonra bu taleplere boyun eğiyor. Bu binaları yapmak için yatırımcılara ihtiyaç var.”

6.3. Bilgi Paylaşım Ortamının Oluşturulmasında Etkili Olan Faktörler

Mimari Yayınlar: Mimari yayınların ve iletişim kanallarının çoğalması, ulusal ve uluslararası düzlemde mimarlıkla ilgili güncel konuların takip edilmesini, mimari tasarım örneklerinin incelenmesi açısından önemli bir fırsattır. 2000’lerden sonra özellikle mimarlık ve yapı sektörü ile ilgili konularda dergi, kitap vb. yayınların çoğalması bilgi ağı oluşumu için önemli bir fırsattır.

Sergi ve fuarlar: Yapı üretim süreci içindeki aktörleri biraraya getiren, yapı malzemelerindeki gelişmelerin takip edilmesini sağlayan sergi ve fuarların sayısı artmaktadır. Bu konuda başı yapı sektörü için önem taşıyan Arkitera Mimarlık Merkezi, Yapı Endüstri Merkezi gibi özel kuruluşlar önemli rol oynamaktadır.

Kongre, konferans ve seminerler: Üniversite, yatırımcı, mimar, sivil toplum kuruluşlarını bir araya getiren, bilgi paylaşımı ve güncel konuları tartışma imkanı sağlayan organizasyonların düzenlenmesi önemli bir fırsattır. Bu konuda üniversitelere ve sivil toplum kuruluşları büyük rol oynamaktadır.

Örgütlenme: Mimarlık alanında ilk örgütlenme 1930’lu yıllarda başlamış, 1950’li yıllarda Mimarlar Odasının kurulması ile mimarlar tek merkezde örgütlenmişlerdir. Günümüzde mimari faaliyette bulunabilmek için Mimarlar Odası’na kayıtlı olmak zorunluluktur. Mimarlar Odası mimarlık mesleği ile ilgili konularda mimarın haklarını, özgürlüklerini korumak, çalışma koşullarını düzenlemek adına önemli görevler üstlenmektedir. Mimarlar Odası’nın yanı sıra Serbest Mimarlar Derneği de mimarları tek bir çatı altında toplamakta, mimari yaratıcılığın önündeki tehditlerle mücadele etmektedir. ,

7. ÖNERİLER

Mimarlığın, günümüzün küreselleşme ortamına ayak uyduran bir yapısı olmakla beraber, kullanıcının ihtiyaç ve beklentilerine cevap veren yaratıcılığı içine alan, diğer bir ifade ile yerel ortamdan beslenen de bir yapısı vardır. Mimarlık, kentlerin imajını belirlemede, insanlara aidiyet duygusunu geliştirmede çok önemlidir. İyi yapılı çevre, sağlıklı ve güvenli bir toplumsal çevrenin ön adımıdır. Bu kapsamda bu çalışma kapsamında sunulan politika önerileri aşağıdaki gibidir:

Kent ve bölgelerin planlanmasında mimarlığın etkisinin artırılmasına olanak verecek ilkelere yer verilmelidir. Mimarlık yalnızca bir yapı ile sınırlı değildir. Yapıların içinde buldukları çevre ve kentsel mekânlar mimarlığın doğrudan ilgi alanıdır. Dolayısıyla planlama ve mimarlık karşılıklı işbirliği içinde olması gereken bir konudur. Mimar, tasarımları ile birlikte kentsel yapılı çevrenin biçimlenmesinde aktif rol üstlenmektedir. Dolayısıyla planlama sürecinin dışında yer alamaz. Ancak günümüzdeki imar mevzuatı, mimarın yaratıcılığını kısıtlayıcı faktör olarak görülmektedir. Bu noktada, mimarı yönlendirecek kentsel tasarım rehberleri hazırlanabilir.

Mimarlığın niteliksel açıdan değer kazanması ve bürokratik formalitenin bir parçası olmasının önüne geçilmesi için yapı üretim süreci içine mimari tasarımı dahil eden zorunlulukların

getirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle herhangi bir hizmet alımı işinden farklı olarak yapılı çevreyle ilgili projelerinin yaptırılmasında ve uygulamasında, iş verme süreci sağlıklı işleyecek şekilde belirlenmeli ve yürütülmelidir. Fiyat üzerinden değil de mimari ürünün niteliği üzerinden iş alımlarının gerçekleşmesi hem mimari ortamda eşit rekabet ortamı yaratır hem de fizik mekanın şekillenmesinde yaratıcılığın ve özgünlüğün önemini artırır.

Kamu ihalelerinde ihalelere girecek firmaların niteliklerinin de belirtilmesine yönelik maddeler yer alabilir. İş yapan firmaların sadece ücret avantajından faydalanmasının önüne geçilebilir. Örneğin restorasyonla ilgili bir ihalede şartlar içinde restoratör mimarın firma içinde istihdam ediliyor olması, firmanın restorasyon projesi konusunda belli bir deneyime sahip olması vb. koşulların getirilmesi gerekir.

KUTU 3:

İhale Sistemindeki Eksiklik⁵⁶ ...

“İhale mevzuatında firmaların iş alması değil önemli olan nasıl bitirdiği önemli. Nasıl bitirdiğine dair bir puantaj sistemi olmalı ki firmaların farkı anlaşılmalı. Proje belli sürede bitiriliyor, kurula gidiyor ve hızlı bir şekilde kuruldan geçiyor. Ama bazen de zamanından geç bitiyor ve kuruldan da geçmesi çok uzun zaman alabiliyor. Projenin yeniden çizilmesi gerekebilecek durumlar olabiliyor. Ama 3 sene sonra bir ihaleye girildiğinde bu iki durum arasındaki fark anlaşılmıyor orada fiyat belirleyici oluyor. Aradaki farkı kontrol edecek insanlara anlatma imkanı kamu ihale sisteminde verilmiyor. İhale kriterlerinde resmi evrak dışında belirleyici bir durum yok.

Yetkin olmayan kişiler, restoratörleri bünyesinde istihdam ederek restorasyon firmaları açabiliyorlar. En düşük teklifi vererek iş alabiliyorlar ve bunlar genellikle restorasyon projelerinin sürecinin nasıl olduğunu çoğu zaman bilmiyorlar. Çok kötü projeler ortaya çıkabiliyorlar, sonunda kurulda çok uzun süre beklemek zorunda kalabiliyor”

Mimarlık yapıtlarının ve yaşanabilir çevrelerin oluşturulması hem yaratıcı çabayı hem de çeşitli meslek dallarının birlikte hareket etmesini gerektirmektedir. Örneğin günümüzde tek yapı üretimi yerine yapıyı çevresi ile tasarlayan bir mantık dizgesi oluşmaya başlamıştır. Bu durum mimar, şehir plancı, peyzaj plancı, heykeltıraş, iç mimar vb. meslek gruplarını içine alan bir ekip çalışmasını beraberinde getirmiştir. Bilimsel bilgi ve yaşamın hızı arttıkça zenginleşen bu sürecin bütünlüğünü koruyacak düzenlemeler yapılmalıdır. Donatı tesisleri başta olmak üzere üretilen tüm yapılarda mimari kalitenin gözetilmesi gerekmektedir.

Mimarlık alanında araştırma ve yaratıcılığı teşvik edecek piyasa dışı mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Yenilikçi-yaratıcı düşüncenin önünü açmak, gençleri düşünme araştırmaya teşvik etmek amacıyla faaliyet gösteren kuruluşların varolmasını sağlamak, bu kurumları finansal anlamda destekleyecek mekanizmaları oluşturmak yapılması gereken işler arasındadır.

Yerel kimliğin, mimarın yaratıcılığı ile bulunduğu bir ortamda üretilen bir yapılı çevrede yaşamının getirileri her açıdan olumlu olacaktır. Mimar, artık günümüzde kentsel mekanın gelişim yönünü belirlemede aktif rol oynamaktadır. Bu rolünü tek başına değil de diğer aktörlerle işbirliği içinde yapması kentsel mekanın sürdürülebilirliğinde önemlidir. Mimari

⁵⁶ Mülakat notlarından derlenmiştir.

üretimler rant artırma için bir araç olmanın ötesinde, yaşam kalitesinin yükselmesinde ve kentlerin imajının yükseltilmesinde önemlidir.

Yapı üretim sürecinin tasarımdan uygulama aşamasına kadar bütüncül bir yaklaşımla kontrol edilmesi, sorumluluk sisteminin yürütülmesinde temel bir öneme sahiptir. Dolayısıyla süreç içinde rol oynayan tarafların etkinliklerinin ve sorumluluklarının sürekliliği, proje tamamlandıktan sonra da devam etmelidir. Hükümet, bu konuları dikkate alarak politika üretmelidir. Böylelikle mimarlık kalitesini geliştirmek ve inşaat sektörünün uluslararası platformdaki etkinliğini artırmak mümkün olacaktır. Mimarların rolü o kadar önemlidir ki iyi mimara, güçlü bir kaynağa ve kamu politikalarına sahip bir kent diğer kentlerden farklılaşabilir ve yaşam kalitesini artırabilir. Günümüzde artık tasarım pahalı ve sadece belli gelir grubundaki kişilere ulaşan bir araç olmamalı, toplumun bütün katmanları tasarım ürünlerine erişebilir olmalıdır. Mimarlık açısından bu durum değerlendirildiğinde, mimarın sadece pahalı yapılar üreten bir kişi olmadığı, düşük maliyetle nitelikli yapı da üretebilen bir konuma sahip olduğu unutulmamalıdır. Mimarından en fazla yararlanabilen kentlerde, ülkelerde ancak gelecek nesillere aktarılabilecek bir yapıyı çevrenin varlığından söz edilebilir.

İstanbul özelinde bakıldığında mimarlığın bu denli önemli bir konumda olmasının nedeni; hem ilişki içinde olunan sektörlerin (inşaat, gayrimenkul) hem de kullanıcıların bu kentte yoğunlaşmasıdır. Sanayi sektörünün bir alt dalı olmasına rağmen inşaat sektörü, İstanbul'da önemli bir paya sahip olduğu için mimarlık faaliyet alanı genişleyebilmektedir. Günümüzde her ne kadar küreselleşmenin de etkisiyle tasarımın yapıldığı yerin önemi kalmamakla beraber, tasarımın mimari ürüne dönüşebilmesi için tasarımcı ve üreticinin karşı karşıya gelmesi gerekmektedir. Bu durum mimarlık ile inşaat sektörünü birbirine mekansal olarak da yakınlaştırmaktadır. Aynı kentte olmayı tercih eden bu iki sektörü birbirine bağlayan halkalardan birindeki kopukluk süreci olumsuz etkileyecektir.

KAYNAKÇA

Avcıoğlu, G. Mimarın Müşterisi Kimdir?

<http://yenimimar.com/index.php?action=displayQuestion&ID=49>, erişim tarihi: 14 Eylül 2010].

Balamir, A. Çağdaş Mimarlık Mimarlık Terimleri-I: Türkiye’de Modern Yapı Kültürünün Bir Profili [<http://toplumvemimari.blogspot.com/2006/06/mimarLn-yeni-ortam.html>, erişim tarihi: 19 Eylül 2010].

Batur, A. (1998) “1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı”, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Tarih Vakfı Yayınları, s: 209-234, İstanbul

Batur, A. (2007) *Modern Olmak: Bir Cumhuriyet Mimarlığı Arayışı, Modern Türk Mimarlığı 1900-1980*, Editörler: Renata Holod, Ahmet Evin, Suha Özkan, TMMOB Mimarlar Odası, s: 69-97, Ankara.

Department of Culture Arts and Leisure (2001) *Creative Enterprise, Sustaining & Developing the Creative Industries in Northern Ireland* [<http://www.creative.qub.ac.uk/index2.html>, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2010.

Diñçer, İ. (2010) “Türkiye’de 1980 Sonrası Yapısal Dönüşümün Mekânsal İzlerine Bir Örnek: Yenileme Alanları”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 352, Mimarlar Odası Yayını, Mart-Nisan 2010

Ergut, E. A., Özkaya, B., T. (2007) “Mimarlar Odası Türkiye Mimarlığını Sunuyor / Değerlendiriyor: Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri”, *2000’lerde Türkiye’de Mimarlık: Söylem ve Uygulamalar*, Editör: Tansel Korkmaz, TMMOB Mimarlar Odası, s: 149-163, Ankara

Gür, M. A. ve Dostoğlu, N. T. (2010) “TOKİ Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Fırsat ve Sorumluluklar”, *Mimarlık Dergisi*, Mimarlar Odası Yayını, Sayı:355, Eylül-Ekim 2010

GYODER (2010) *Türkiye ve Dünya Gayrimenkul Sektör Raporu, 2. Çeyrek 2010*, [<http://www.gyoder.org.tr/PDFs/Publishings/2.%C3%87eyrek.pdf>, Erişim tarihi: 6 Aralık 2010]

Han, N. (2010) *Gayrimenkul Piyasasına Eleştirel Bakış: İstanbul Kenti Örneği*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul, 2010

Hasol, D. (1990) *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yapı – Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul TMMOB Mimarlar Odası, 2009 yılındaki üye ve tescilli üye sayısı [<http://www.mimarlarodasi.org.tr>, Erişim tarihi: 16 Ekim 2009]

İstanbul Serbest Mimarlar Derneği [<http://www.ismd.org.tr>, Erişim adresi: 20 Ekim 2009]

İstanbul Ticaret Odası (İTO), *Ekonomik Faaliyetlere Göre Firma Sayısı Veri Tabanı*, 2009

OSYM (2010), *Üniversitelerde bölümlere göre öğrenci kontenjan sayısı* [http://dokuman.osym.gov.tr/2010/2010_OSYS_TERCIH_KILAVUZU/2010_OSYS_Tablo4.pdf, erişim tarihi: 12.05.2010]

- Salkin, J. Yıldız Mimarlar ve projeleri tartışılıyor The Desert Sun Çeviren: Serzan Gök, [http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=38547, Erişim tarihi: 17.02.2010].
- Sayar, Y. (2004) “Türkiye’de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme”, *Mimarlık Dergisi*, Dosya: Her Daim Gündemde: Yarışmalar, Mimarlar Odası Yayını, Sayı:320, Kasım-Aralık 2004
[http://www.mimarlarodasi.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=38 &RecID=838, Erişim tarihi: 21.09.2010]
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) 2008 Yılı Aralık Ayı Aylık Prim ve Hizmet Belgesi Alınan İşyerlerinin ve Sigortalıların Faaliyet Gruplarına ve İllere Göre Dağılımı
- Sözen, M.(1984) *Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1923-1983)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Şengezer, B., Ökten, A., Som, S. (2009) İstanbul’daki Son 20 Yıldaki Konut Gelişmeleri, *Konut Sempozyumu*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, 3-4 Aralık 2010, İstanbul
- Şentek, A., Ceylan, B., Kayın, E., Madran, E., Cengizhan, M., Mutlu, N., Esin, N., Oğuz, F., Mazlum, S., Tağmat, T. (2009) *Türkiye’de Mimarlık 2009*, TMMOB Mimarlar Odası, Editör: Bülend Tuna, Mimarlar Odası Yayınları, Yalçın Matbaacılık, Ankara, 2009.
- Tekeli, İ. (2007) “Türkiye’de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı”, *Modern Türk Mimarlığı 1900-1980*, Editörler: Renata Holod, Ahmet Evin, Suha Özkan, TMMOB Mimarlar Odası, s: 13-37, Ankara.
- TOKİ (2010), İllere Göre Konut Uygulamaları
[http://www.toki.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFEEC9C772194F9F9E, erişim tarihi 8.11.2010]
- TÜİK, (1970, 1980, 1990, 2000) Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara
- TÜİK (2006) Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri, TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara
- TÜİK, Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri [http://tuik.gov.tr adresinden iş istatistikleri alt başlığında, “Yerel birim faaliyetlerine göre bazı temel göstergeler” erişim tarihi: 10.11.2010]
- Türkiye Müteahhitler Birliği,
http://www.tmb.org.tr/firma.php?ulke=&faaliyet_alani=1,2,3,4,5,6,7,&list=&diger=140
- YEM (2005) Serbest Mimarlık Büroları Raporu (SMBR), İstanbul, Ankara, İzmir, (2005), Yapı-Endüstri Merkezi Yayını.
- YEM (2008) *Yapı Sektörü Raporu 2008*, Yapı-Endüstri Merkezi Yayını.
- Yücel, A. (2007) “Tarihsellik Üzerine 1+1 Yazı, Çağdaş Türkiye Mimarlığı / Tarihselciliğe karşı Tarihsellik: Eldem, Cansever ve Çinici’nin Yapıtları Üzerinden Tematik Bir Panorama (1983), 80’lerin “Tematik Panorama” Metninin Analizi: Eleştirinin Eleştirisi (2006)”

2000'lerde Türkiye'de Mimarlık: Söylem ve Uygulamalar, Editör: Tansel Korkmaz, TMMOB Mimarlar Odası, s: 163-183, Ankara.

Gür, M. A. ve Dostoğlu, N. T. (2010) "TOKİ Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti: Fırsat ve Sorumluluklar", *Mimarlık Dergisi*, Mimarlar Odası Yayını, Sayı:355, Eylül-Ekim 2010

<http://www.emlakgyo.com.tr>, [Erişim Tarihi: 13.11.2010]

http://www.fatihhaber.com/proje_unkap-ayvansa.htm [Erişim tarihi: 6.11.2010]

<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Birimler/KentselTasarimMd/Pages/AnaSayfa.aspx>; [Erişim tarihi: 6.11.2010]

<http://www.ibb.gov.tr/sites/TarihiCevre/Projeler/Pages/BitenProjeler.aspx> [Erişim tarihi: 6.11.2010]

<http://www.ibb.gov.tr/enOrganization/Birimler/TarihiCevreKorumaMd/Documents/DevamEdenProjeler.htm> [Erişim tarihi: 6.11.2010]

Mülakatlar:

Mimar Aytaç MANÇO, Eylül 2010, İstanbul

Mimar Ersen GÜRSEL, Eylül 2010, İstanbul

Mimar Ömer KANIPAK, Kasım 2010, Arkitera Mimarlık Merkezi, İstanbul

Mimar Fikret Oğuz, Şubat 2010, Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, İstanbul

Mimar Mücella Yapıcı, Eylül 2010, Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, İstanbul

Mimar Şevki PEKİN, Şubat 2010, İstanbul

Mimar Filiz USLUER, Şubat 2010, İstanbul

Restoratör Mimar Feyhan İNKAYA, Şubat 2010, İstanbul

Mimar Ertun HIZIROĞLU, Şubat 2010, İstanbul

Mimar Esra HASOL, Şubat 2010, İstanbul

Mimar Can ÇİNİCİ, Şubat 2010, İstanbul

Mimar Barış ONAY, Şubat 2010, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul

Mimar Emre AROLAT, Nisan 2010